



ZAKON O PROBACIJI

I. UVOD

OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

1.1. Ocena stanja

Številni varnostno kočljivi in pomembni dogodki, ki smo jim bili priča v preteklosti, še posebej pa tisti, ki jih spremljamo v današnjem času ob prebujenju in množičnem zavedanju številnih narodov po svetu, da sta svoboda in z njo povezana varnost bivanja, ustvarjanja in življenja dobrini sami po sebi, vendar nista dani sami po sebi, nas opozarjajo, da je treba delovati proaktivno, pa tudi globalno preventivno, če želimo, da bodo tudi represivni ukrepi imeli pozitiven učinek. Za vzpostavitev in obstoj teh dveh dobrin kot temeljnih pogojev za razvoj in napredek ljudi in družbene skupnosti torej ne zadostujeta zgolj prizadevanje in obveznost države in njenih institucij, temveč je potrebno predvsem ponotranjiti zavedanje o spoštovanju občečloveških vrednot, na katerih temeljijo pravičnost, enakopravnost in enakost, ki so temeljne predpostavke za vzpostavitev in ohranjanje svobode in varnosti v globalni strukturi vključenosti, povezovanja in sobivanja ljudi. Demokratična družba brez dejanske uresničitve takega zavedanja, na katerem temeljijo človekove pravice in svoboščine, sploh ne more zagotavljati svobode in varnosti v okviru pravičnosti.

Odvzem svobode je zadnji ukrep – ultima ratio¹ – sankcioniranja storilcev kaznivih dejanj, uporabljal naj bi se le za težja kazniva dejanja in takrat, ko katera koli druga sankcija ali ukrep ne bi bil učinkovit. Naraščanje števila zaprtih oseb je glavni izziv zaporskim sistemom in celotnemu kazenskemu pravosodju tako v smislu zagotavljanja in spoštovanja temeljnih človekovih pravic kot tudi učinkovitega vodenja zaporov. Povečano število zaprtih oseb ima številne škodljive učinke na življenje v zaporu, napačna in čezmerna uporaba zapornih kazni pa lahko zmanjša stopnjo varnosti v družbi.

Statistični podatki o številu zaprtih oseb kažejo, da se število zaprtih oseb v slovenskih zaporih že od leta 1996 dalje ves čas zvišuje. Tako je bilo v letu 2002 število povprečno dnevno zaprtih oseb 1147, v letu 2015 pa npr. že 1463.

Alternativno kaznovanje

Kazenska zakonodaja v Sloveniji že vrsto let omogoča različne alternativne oblike prestajanja zaporne kazni. Ena od teh je opravljanje dela v korist skupnosti. Alternativen način izvršitve zaporne kazni je bil zamišljen kot ukrep, ki naj bi pripomogel k zmanjšanju represivnosti sistema z usmerjenim pozitivnim delovanjem storilca v korist skupnosti ter k preprečevanju posledic kratkotrajnih zapornih kazni, ki imajo več negativnih kot pozitivnih učinkov. Vse to je v skladu z načelom omejenosti represije pri izvrševanju kazenskih sankcij.

¹ Sodba Ilps 124/2002, Vrhovno sodišče: 106. člen Kazenskega zakonika: »Z Ustavo in zakoni zajamčene pravice tistih, proti katerim se izvršujejo kazenske sankcije, se smejo, v skladu z zakonom, odvzeti ali omejiti samo, kolikor je nujno, da se izvrši posamezna kazenska sankcija.«

Izvrševanje nekaterih skupnostnih sankcij in ukrepov je država že pred leti zaupala socialnemu varstvu – centrom za socialno delo, ki vrsto let sodelujejo s pravosodjem pri pripravi ukrepov za resocializacijo obsojenih na zaporno kazen in njihovo ponovno vključitev v skupnost po prestani kazni. Sistem izvrševanja alternativnih sankcij pa še ni organiziran na ravni države in v praksi povzroča vrsto težav zaradi pomanjkanja virov, mreže, usposobljenosti, nadzora in presoje učinkovitosti.

Za doseg tega cilja je treba ustvariti pogoje za ustanovitev probacijske službe, ki bo skrbela za izvrševanje kazenskih sankcij, ki se izvršujejo v skupnosti. Podatki kažejo, da je bilo v letu 2015 med na novo sprejetimi obsojenci v slovenskih zaporih 55 odstotkov takih, ki so bili obsojeni na kazen do dveh let zapore.

Državni zbor Republike Slovenije je večkrat obravnaval problematiko izvrševanja kazenskih sankcij ter sprejel priporočila in sklepe, med drugim je vladi priporočil uveljavljanje alternativnih sankcij in ukrepov.² Pošiljanje storilcev kaznivih dejanj v zapor, namreč, zlasti ko gre za krajše zaporne kazni, praviloma nima zelenega preventivnega učinka, verjetno pa je tudi eden dražjih odzivov države v boju zoper kriminaliteto. Smiselno je, da država vodi politiko preprečevanja kriminalitete, ki ne pomeni le zatiranja kriminalitete z represijo, temveč predvsem zagotavljanje sistemskih ukrepov za njeno preprečevanje. Zaporno kazen bi lahko pogosteje nadomestile alternativne kazenske sankcije, saj pri številnih obsojencih za to ni posebnih varnostnih zadržkov, hkrati pa bi bila to lahko pomembna prostorska razbremenitev za zapore.

Organiziranost izvrševanja skupnostnih sankcij in ukrepov

Slovenija odstopa od drugih evropskih držav po organiziranosti izvrševanja skupnostnih sankcij in ukrepov – alternativnih sankcij, saj kot skoraj edina država članica nima organizirane enovite probacijske službe, kot jo poznajo drugod po Evropi. Trenutno nekatere probacijske naloge izvajajo državni tožilci, centri za socialno delo in zavodi za prestajanje kazni zapore, izvajanje hišnega zapore, s katerim se lahko nadomesti izvrševanje kazni zapore do devetih mesecev, pa nadzira sodišče samo ali prek policije. Tako se tudi sodišče in policija pojavljata kot organa, ki opravljata probacijske naloge, kar v drugih evropskih državah spada v delovanje enovite probacijske službe.

V Sloveniji glede na povedano ni osrednjega organa, ki bi na ravni države skrbel za področje probacije, ga razvijal in nadziral izvajanje sankcij in ukrepov. Na državnem nivoju tudi ni urejeno centralizirano zbiranje statističnih podatkov, ki se nanašajo na skupnostne sankcije. Otežen je dostop do statističnih podatkov, saj ni opredeljeno, kateri so tisti podatki, ki so pomembni za spremljanje izvrševanja alternativnih sankcij in razvoja tega področja. Posamezni nosilci aktivnosti sicer vodijo statistične podatke, vendar ti niso centralizirani, prav tako pa niso usklajeni s statistiko alternativnih sankcij Sveta Evrope (SPACE II), ki na evropski ravni obdeluje podatke o alternativnih sankcijah. Zbrani podatki državam članicam omogočajo primerjavo in nakazujejo možnosti za nadaljnji razvoj na tem področju, oboje pa je v naši trenutni ureditvi oteženo, saj se podatki sistematično ne zbirajo in obdelujejo na državni ravni.

Obenem se tudi ne izvaja evalvacija učinkovitosti ukrepov in programov, ki se nanašajo na izvrševanje alternativnih in kazenskih sankcij, kar je ključnega pomena za razvoj ustreznih programov za obravnavo storilcev kaznivih dejanj. Mnoge evropske države so razvile različne pripomočke oziroma orodja za ocenjevanja rizične ogroženosti storilcev kaznivih dejanj, ocene tveganja in ponovitvene nevarnosti, ki pomembno prispevajo k razvoju specialnih programov dela s storilci kaznivih dejanj. V Sloveniji omenjenih orodij strokovni delavci ne uporabljajo.

Slovenija je med redkimi državami, ki nima probacijske službe. Pozitivni učinki probacijske službe so se pokazali v vseh državah, kjer so jo uvedli. Prednost sistema probacije v primerjavi z današnjim sistemom je, da omogoča celovito obravnavo storilca kaznivega dejanja in žrtve v vseh fazah predkazenskega in kazenskega postopka, vključno z izvrševanjem kazenske sankcije, v

² Zgolj primeroma naj tu omenimo osnutek Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012–2016.

³ *Probation in Europe*, ur: A. M. van Kalmthout, I. Durnescu, Wolf Legal Publishers, The Netherlands.

okviru ene institucije.

Razvoj probacije in tuje izkušnje

Probacijske službe, ki so na podlagi zakona organizirane v vseh državah članicah Evropske unije,³ razen v Sloveniji, in tudi v večini evropskih držav članic Sveta Evrope, pomenijo organizacijo, ki pravosodnim organom strokovno pomaga pri odločanju v zvezi s postopki zoper storilce kaznivih dejanj. Sistem vključuje vse probacijske dejavnosti na področju kazenskega pravosodja, ki se izvajajo v predkazenskem in kazenskem postopku, med izvrševanjem kazenskih sankcij in po pogojnem odpustu. Osrednje naloge službe za probacijo so organiziranje, priprava, izvrševanje ter supervizija skupnostnih sankcij in ukrepov.

Vloga probacijske službe v posamezni državi je odvisna predvsem od strukture kazenskega postopka ter narave in raznolikosti sistema sankcij v posamezni državi. Vsebina strokovnega dela je lahko širok nabor dejavnosti od priprave ocene tveganja in potreb (risk-need assessment) v predkazenskem in kazenskem postopku, čim smotrnejšega odločanja o vrsti sankcije, izvrševanja alternativnih oziroma skupnostnih sankcij in ukrepov do socialnega dela v zaporu, priprave na odpust, izvrševanja supervizije nad pogojno odpuščenimi in skrbi po odpustu (after care) ter programov pomoči žrtvam kaznivih dejanj.

Z izrekom zaporne kazni je storilec izključen iz družbenega okolja, izgubi zaposlitev, stiki z družino so omejeni, vključenost v socialno mrežo po prestani kazni je težja, zato je ponovna vključitev v družbo težka. Izvrševanje sankcij in ukrepov v skupnosti storilcu omogoča, da ne pretrga obstoječe socialne mreže, da zaradi sankcije ne izgubi zaposlitve in da ohrani običajne vezi z družino oziroma da ohrani odgovornost skrbi za družino. V skupnosti se lažje vključuje v dodatne programe in izvaja naložene ukrepe.

Prve probacijske aktivnosti so imele močan religiozen in moralen značaj, izvajali pa so jih prostovoljci, ki so pomagali zapornikom med in po prestajanju kazni. Ta slika se je v začetku 20. stoletja bistveno spremenila, ko je tako imenovano moderno gibanje v kazenskem pravu začelo izvajati revolucionarne novosti v ravnanju s storilci kaznivih dejanj in zaporniki. Kazensko pravo je postalo bolj individualizirano in je začelo posvečati več pozornosti rehabilitaciji storilcev, tudi z uvajanjem na storilca usmerjenih preventivnih ukrepov. To gibanje, ki je obsegalo celotno Evropo, je postavilo temelje za moderen kaznovalni sistem, v katerem so se razvijali novi ukrepi in sankcije: pogojna in odložena kazen, pogojni odpust, kavcija, hišni zapor, omejitev ali odvzem določenih pravic.

Boj proti togosti kaznovalnega sistema je pripeljal tudi do posebnega sistema kaznovanja mladoletnikov, pa tudi do uvedbe posebnih kaznovalnih ukrepov proti storilcem, pri katerih so bile prisotne psihiatrične težave.

Te spremembe so vodile k razvoju probacije, tako da je v mnogih državah začetek probacije povezan z reformo kaznovalnega sistema ob koncu 19. in začetku 20. stoletja. V Belgiji npr. so hkrati z uvedbo pogojne odložene/obsodbe uvedli tudi nadzorne komisije, ki so jih sestavljali prostovoljci.

Položaj organizacij, ki so delale z zaporniki oziroma bivšimi zaporniki, se je z leti krepil, in podpora se je iz polja dobrotelnosti širila v polje socialnega dela. Prostovoljci so postajali poklicni delavci, izobraževani v skladu z metodologijami socialnega dela. V prvih desetletjih 20. stoletja so za izvrševanje kazenskih sankcij vse bolj postajale odgovorne nacionalne vlade.

V evropskem prostoru se je v zadnjih desetih letih zgodilo veliko sprememb na področju probacije. V srednji in vzhodni Evropi, v državah, ki nimajo tradicije v probaciji, so se razvijale skupnostne sankcije in ustanovljale nacionalne probacijske službe.

V državah zahodne Evrope z daljšo tradicijo v probaciji, se je delo probacijskih služb razširilo od tradicionalne skrbi za odpuščene obsojence (after care) v vključevanje na vseh stopnjah kazensko pravnega sistema in izvajanja skupnostnih sankcij in ukrepov.

Dolgo časa je bila vloga probacije omejena na izvajanje pomoči obsojencem, na nadzor storilcev kaznivih dejanj med pogojno obsodbo in pogojnimi odpustom s prestajanja zaporne kazni. Z razvojem dela v korist skupnosti in drugih sankcij in ukrepov so se probacijske aktivnosti v večji meri prenesle iz zaporov v zunanji svet z nadzorom in izvrševanjem skupnostnih sankcij in ukrepov v različnih fazah kazenskega postopka. Vsem tem sankcijam je skupno to, da je vanje vključena družbena skupnost. Govorimo lahko o v skupnost usmerjenem kazenskem pravosodju, kjer ima skupnost pomembno vlogo pri izvrševanju kazenskih sankcij s poudarkom na reintegraciji storilcev kaznivih dejanj v družbo in s upoštevanjem potreb žrtev kaznivih dejanj.

Vse to kliče po organizaciji, ki lahko organizira, pripravi, izvaja in nadzira skupnostne sankcije in ukrepe v tesnem sodelovanju s zasebnimi, pol-javnimi in javnimi organizacijami in institucijami. Pomembno se je spremenil tudi socialni profil obstoječih služb probacije, ki so postale pomemben partner na področju kazenskega pravosodja.

Tudi Svet Evrope je pripravljala priporočila za probacijo v Evropi. Ta priporočila predstavljajo kakovostne standarde za delovanje probacijskih služb v vseh državah članicah.

Evropska Unija je delovala na tem področju s pripravo in sprejemom Okvirnega sklepa o transferju pogojnih obsodb, alternativnih sankcij in ukrepov.

Mednarodna organizacija za probacijo – CEP je podala iniciativo za pripravo in izdajo primerjalne študije o probacijskih sistemih v Evropi. Izdana je bila v posebni in obsežni publikaciji z naslovom Probation in Europe (2008).

Financiranje

Probacijske službe se praviloma financirajo iz sredstev Ministrstva za pravosodje. Obstajajo pa izjeme in sicer:

- Avstrija, kjer dobijo okvirno devet desetih sredstev od Ministrstva za pravosodje, ostalo od lokalnih struktur, 2,6 % sredstev dobijo tudi od nacionalne službe za zaposlovanje.
- Škotska, kjer te službe financira Scottish Executive, in
- Švica, kjer se probacijska služba financira preko kantonov.

Svojega proračuna nimata edino Bolgarija, kjer so te službe sestavni del sodišč, in Romunija, kjer so del zaporskega sistema. Zanimiva je Danska, kjer so nekaj sredstev prejeli od Ministrstva za socialne zadeve za izvajanje programov za storilce kaznivih dejanj, pri katerih je podano izrazito socialno tveganje.

Če primerjamo višino porabljenih sredstev s sredstvi za zaporski sistem v posamezni državi, znesek za probacijsko službo predstavlja od 3,1 % (Malta) do 25 % (Švedska) sredstev, ki jih te države namenijo za zaporski sistem.

Vloga in pomen probacijskih uslužbencev v drugih državah

Probacijski uslužbenci so pomembni akterji kaznovalnega sistema, katerih glavna naloga je preprečitev ponovitve kaznivih dejanj ter zagotavljanje varnosti v skupnosti. Pri svojem delu sodelujejo s številnimi akterji – sodišči, tožilstvom, policijo, socialnimi službami in drugimi.

V večini držav je primarna dolžnost probacijskega uslužbenca priprava analize storilčeve preteklosti in vzrokov (preteklost, socialno okolje, izobrazba, družinske razmere ipd.), ki so pripeljali do storitve kaznivega dejanja in na podlagi takšne analize priprava poročila s priporočili sodišču, ki naj bi služila pri odločitvi o izrečenih kazenskih sankcijah. V mnogih primerih, predvsem takrat, ko ne gre za nasilnega storilca, se sodišče odloči za njegovo vključitev v probacijo.

V času probacije se probacijski uslužbenec redno srečuje s storilcem in preverja, ali se storilec drži dogovorjenih obveznosti; tipične omejitve, ki se jih posameznemu storilcu naloži so: prepoved potovanja, prepoved nošenja orožja in druženja z določenimi posamezniki, prepoved uživanja

alkohola, ipd.

Probacijski uslužbenci imajo najpogosteje ustrezno izobrazbo s področja sociologije, kazenskega prava, drugih podobnih ved, predvsem pa morajo opraviti stroge in zahtevne treninge veščin in znanj s področja probacije, preden dobijo certifikat, ki jim omogoča izvajanje probacijskih aktivnosti. Njihovo delo je pogosto povezano z delom izven ustaljenega delovnega časa zaradi narave njihovega dela.

1.2. Razlogi za sprejem predloga zakona

Stanje na področju probacije v Sloveniji

Področje ni celovito in sistemsko urejeno, čeprav je v posameznih dokumentih (npr. vsakokratna Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete) zapisana naloga ustanovitve probacijske službe. Glede na navedeno tudi ni enotnega pregleda nad izvrševanjem vseh skupnostnih sankcij, ni specializiranih kadrov za to področje, niti izobraževanja oziroma dodatnega usposabljanja zanje.

Tako imamo ureditev dela v splošno korist za obsojence in storilce prekrškov (pa tudi za napotene v predkazenskem postopku in mladoletnike), v praksi pa se pri nekaterih kategorijah storilcev kažejo težave.

Enako velja za področje varstvenega nadzorstva, ki ga je možno določiti tako pri pogojni obsodbi kot tudi pri pogojnem odpustu s prestajanja kazni zapora. Tudi to izvajajo Centri za socialno delo, ki pa ne morejo nuditi tolikšne podpore pogojno odpuščenim, kot bi jo lahko nudila probacijska služba.

Slovenska kazenska zakonodaja pozna naslednje opozorilne sankcije:

- pogojna obsodba (57. in 58. člen KZ-1)
- pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom (63. člen KZ-1)
- sodni opomin (68. člen KZ-1)

Bistvo pogojne obsodbe je v opozorilu, da bo kazen izrečena in izvršena, če pogojno obsojeni ne bo izpolnjeval pogojev in obveznosti, ki so povezane s tem opozorilom. Ob izreku pogojne obsodbe lahko sodišče obsojencu poleg preizkusne dobe, v kateri ne sme storiti novega kaznivega dejanja, določi povrnitev premoženjske koristi in povrnitev škode ter mu naloži izpolnitev drugih, v kazensko pravnih določbah predvidenih obveznosti. Rok za izpolnitev obveznosti določi sodišče v mejah preskusne dobe (57/3 člen KZ-1).

V pogojni obsodbi z varstvenim nadzorstvom lahko sodišče obsojencu odredi tudi eno ali več navodil, ki smejo vsebovati naslednje naloge:

- 1) zdravljenje v ustreznem zdravstvenem zavodu, s soglasjem tudi zdravljenje odvisnosti od alkohola ali drog;
- 2) obiskovanje ustrezne poklicne, psihološke ali druge posvetovalnice;
- 3) usposabljanje za poklic ali sprejetje zaposlitve, ki ustreza obsojenčevemu zdravju, posebnostim in nagnjenju;
- 4) poraba dohodkov v skladu s preživitvinskimi dolžnostmi;
- 5) prepoved druženja z nekaterimi osebami;
- 6) prepoved navezovanja neposrednih ali posrednih stikov z eno ali več določenimi osebami, vključno z uporabo elektronskih komunikacijskih sredstev;
- 7) prepoved približevanja žrtvi ali kakšni drugi osebi;
- 8) prepoved dostopa na posamezne kraje.

V okvir probacije kot ga razumejo evropske institucije in posamezne države štejemo tudi nekatere načine izvršitve kazni zapora (86. člen KZ-1).

Kazen zapora do treh let, razen za kaznivo dejanje zoper spolno nedotakljivost, se za obsojenca, ki izpolnjuje pogoje, določene v zakonu, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij, lahko izvršuje tudi tako, da obsojenec med prestajanjem kazni zapora še naprej dela ali se izobražuje in prebiva doma, razen v prostih dneh, praviloma ob koncu tedna, ko mora biti v zavodu. Natančnejše pogoje

izvrševanja določi zavod.

Kazen zapora do devetih mesecev se lahko izvršuje tudi s hišnim zaporom, če glede na nevarnost obsojenca, možnost ponovitve dejanja ter osebne, družinske in poklicne razmere obsojenca v času izvrševanja kazni ni potrebe po prestajanju kazni v zavodu ali če je zaradi bolezni, invalidnosti ali ostarelosti obsojenca kazen treba in jo je mogoče izvrševati v ustreznem javnem zavodu. V času prestajanja kazni se obsojenec ne sme oddaljiti iz stavbe ali posameznega dela stavbe, kjer se izvršuje hišni zapor, razen če sodišče za določen čas to izjemoma dovoli, kadar je neizogibno potrebno, da si obsojenec zagotovi najnujnejše življenjske potrebščine ali zdravstveno pomoč, ali za opravljanje dela. Sodišče lahko obsojencu omeji ali prepove stike z osebami, ki z njim ne prebivajo oziroma ga ne zdravijo ali oskrbujejo in podrobneje določi način izvrševanja hišnega zapora. Če se obsojenec brez dovoljenja sodišča oddalji iz stavbe ali posameznega dela stavbe, kjer se izvršuje hišni zapor, ali pa to stori zunaj dovoljenega časa ali ne upošteva omejitve ali prepovedi stikov ali krši druga pravila, ki jih sodišče določi glede izvrševanja hišnega zapora, lahko sodišče s sklepom odloči, da se preostanek izrečene kazni izvrši v zavodu.

Kazen zapora do dveh let, razen za kaznivo dejanje zoper spolno nedotakljivost, se lahko izvrši tudi tako, da obsojenec namesto kazni zapora opravi v obdobju največ dveh let od izvršljivosti sodbe delo v splošno korist. Obseg dela se določi tako, da se en dan zapora nadomesti z dvema urama dela. Organ, pristojen za izvrševanje, določi vrsto dela tako, da ustreza strokovnosti in sposobnosti obsojenca in ga razporedi tako, da ne moti njegovih družinskih, poklicnih in izobraževalnih obveznosti. Delo v splošno korist se opravlja brez nadomestila. Sodišče pri odločanju o izvršitvi kazni zapora z delom v splošno korist upošteva zlasti vedenje obsojenca v času odločanja, nevarnost ponovitve dejanja na prostosti, možnost in sposobnost za opravljanje primerne dela ter osebne in družinske razmere obsojenca v času predvidenega izvrševanja kazni.

Če je obsojencu potrebna pomoč, nadzor ali varstvo v obliki varstvenega nadzorstva, sodišče lahko v sodbi za čas trajanja dela v splošno korist po določbah tega zakonika o pogojni obsodbi odredi varstveno nadzorstvo, eno ali več navodil in določi svetovalca.

Če obsojenec v celoti ali deloma ne izpolnjuje nalog v okviru dela v splošno korist ali v pomembnem delu ne izpolnjuje navodil v okviru varstvenega nadzorstva ali se izmika stiku s svetovalcem ali drugače krši obveznosti iz dela v splošno korist, sodišče s sklepom odloči, da se izrečena kazen zapora izvrši v obsegu neopranjenega dela. O dopustnosti izvršitve kazni zapora z delom v splošno korist, odloča sodišče na predlog obdolženca s sodbo, s katero izreče kazen zapora, ali na predlog obsojenca s posebnim sklepom. O dopustnosti izvršitve kazni zapora z delom v splošno korist, za obdolženca, ki po zakonu, ki ureja kazenski postopek, prizna krivdo, ko se prvič izjavi o obtožnem aktu, v katerem je za tak primer predlagan način izvršitve kazni, ali jo prizna v sporazumu z državnim tožilcem, sodišče odloči v skladu s tem predlogom oziroma sporazumom.

Pred spremembo Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (leta 2000) so centri za socialno delo organizirali le izvajanje dela v splošno korist po predpisih o prekrških, po spremembi pa so postali glavni nosilci izvajanja instituta dela v korist humanitarnih organizacij in lokalne skupnosti kot nadomestila zaporne kazni do dveh let kazni zapora.

2. CILJI, NAČELA IN POGLATVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1 Cilji

Cilj, ki ga zasleduje predlagan zakon je vzpostavitev probacije kot dela sistema izvrševanja kazenskih sankcij. Priporočilo CM/Rec (2010) 1 Odbora ministrov državam članicam o pravilih Sveta Evrope o probaciji, definira pojem probacije kot kazni in ukrepe, ki se izvajajo v skupnosti, so zakonsko predpisani in izrečeni storilcu kaznivega dejanja. Vključuje vrsto dejavnosti in ukrepov, kamor spadajo varstveno nadzorstvo, usmerjanje in pomoč z namenom vključevanja storilca v družbo, pa tudi povečanja varnosti v skupnosti.

Probacijska služba je organ, ki je zakonsko določen za izvrševanje kazni in ukrepov v skupnosti. V Sloveniji so pristojnosti in odgovornosti, ki se nanašajo na izvrševanje alternativnih sankcij,

razpršene med različne akterje. Večino nalog izvajajo centri za socialno delo, del nalog pa tožilstvo, sodišče in zapori ter policija. Sistem izvrševanja alternativnih sankcij tako ni celovito organiziran na ravni države.

Številni mednarodni dokumenti in priporočila napotujejo države članice, da v svojo zakonodajo in prakso implementirajo priporočila, vezana na alternativne sankcije, katerih cilj je vključevanje storilcev kaznivih dejanj v skupnost, preprečevanje povratništva, zaščita žrtve in družbe. Nekateri od dokumentov (Okvirni sklep Sveta EU 2008/947/PNZ z dne 27. novembra 2008 o uporabi načela vzajemnega priznavanja sodb in pogojnih odločb zaradi zagotavljanja nadzorstva nad spremljevalnimi ukrepi in alternativnimi sankcijami, Zakon o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije /ZSKZDČEU-1; Uradni list RS, št. 48/13) pa posebej zavezujejo države članice EU, da uspešno uresničujejo medsebojno priznavanje sodnih odločb na področju izvrševanja alternativnih sankcij. V Sloveniji to področje posebej regulira Zakon o sodelovanju v kazenskih zadevah z državami članicami Evropske unije, ker pa ni vzpostavljene nacionalne probacijske organizacije, je težko zagotavljati uspešnost uresničevanja omenjenega zakona na tem področju.

Cilj probacijske službe je zmanjšanje ponovitve kaznivih dejanj s pomočjo vzpostavljanja pozitivnih odnosov s storilci, celovita obravnava obsojene osebe od uvedbe predkazenskega postopka, med izvrševanjem določenih kazni, med izvrševanjem varstvenega nadzorstva v okviru pogojne obsodbe ali pogojnega odpusta v okviru ene institucije, t.j. probacijske službe, zmanjšanje prezasedenosti zaporov ter tudi zmanjševanje tveganja ponovitvene nevarnosti.

Ključni elementi probacije so:

- obravnava storilca kaznivega dejanja v skupnosti, kjer živi;
- izven institucionalna obravnava storilca kaznivega dejanja, za katerega je podana ocena, da ga ni potrebno izločiti iz družbenega okolja,
- naložitev določenih obveznosti oziroma nalog,
- nudenje pomoči, podpore in odvracanje od ponavljanja kaznivih dejanj.

2.2 Načela

Temeljna načela probacije:

- načelo zakonitosti (probacijske službe pri izvajanju sankcij storilcu ne nalagajo nobenih obveznosti ali omejitev mimo tistih, ki so izrečene z odločbo ali drugim aktom, ki je podlaga za izvajanje probacijskih nalog in kar v vsakem primeru zahteva teža dejanja ali ocenjeno tveganje ponovitve kaznivega dejanja);
- spoštovanje človekovih pravic storilcev;
- spoštovanje človekovih pravic žrtev kaznivih dejanj;
- nediskriminacija glede na spor, raso, barvo kože, jezik, vero, invalidnost, spolno usmerjenost, politično ali drugo prepričanje, narodnost ali socialni izvor, pripadnost narodni manjšini, premoženje, rojstvo ali kakšno drugo okoliščino;
- delovanje predpisano z zakonom;
- sodelovanje z drugimi javnimi ali zasebnimi organizacijami ali skupnostmi;
- dostopni, nepristranski in učinkoviti pritožbeni postopki;
- redno spremljanje in nadzorstvo nad delom probacijskih služb.

2.3. Poglavitne rešitve

Predlog zakona definira probacijo kot izvajanje zakonsko predpisanih kazni, sankcij in ukrepov, ki so izrečeni storilcem kaznivih dejanj, se izvajajo v skupnosti in so usmerjeni v resocializacijo in reintegracijo storilcev in varnost skupnosti. Predlog zakona določa namen in vsebino probacije, način njenega izvajanja, organe, ki izvajajo probacijo ter njihove naloge - probacijske naloge, s katerimi se probacija izvaja in so usmerjene v nadzorovanje, pomoč in varstvo storilcev.

Z uvedbo probacijske službe bo Slovenija pridobila organizacijo, ki bo zagotavljala:

- enoten razvoj dela na področju skupnostnih sankcij,
- enotno prakso pri izvrševanju skupnostnih sankcij in ukrepov,

- večjo povezanost služb in pravosodnih organov,
- večjo usposobljenost kadra,
- specializiranost nalog,
- poglobljeno obravnavo storilcev KD,
- vodenje analitike in statistike na enem mestu,
- prenos dobrih praks iz tujine in umeščenost službe v mednarodni prostor,
- pogostejše odločanje tožilcev oz. sodnikov za ukrepe oz. sankcije, ki se izvršujejo v skupnosti, s ciljem nadomeščanja krajših zapornih kazni z eno od alternativnih oblik,
- strokoven prispevek pri zmanjševanju povratništva,
- višji nivo humanosti pri obravnavi storilcev kaznivih dejanj,
- varstvo človekovih pravic.

Predlog zakona definira temeljna načela za izvajanje probacije, pravice in obveznosti oseb, vključenih v probacijo, uveljavljanje pravic teh oseb v primeru domnevnih kršitev ter nadzorstvo nad delom probacijskih enot..

Probacijo je treba izvajati ob upoštevanju temeljnih načel, od katerih je načelo zakonitosti vsekakor vodilno načelo, ki od probacijskih enot zahteva, da delujejo v zakonskih okvirih, ki jih določa predlog tega ali drugi zakoni, pri tem pa mora biti probacija usmerjena k spoštovanju človekovih pravic tako storilca kot tudi žrtve kaznivega dejanja, ob nediskriminaciji glede na spol, barvo kože, raso, vero, invalidnost, spolno usmerjenosti, politično ali drugo prepričanje, narodnost ali socialni izvor, premoženje ali kakšno drugo okoliščino.

V predlogu zakona so navedene podlage, na temelju katerih probacijske enote izvajajo svoje probacijske naloge. Gre bodisi za:

- zahtevo sodišča, da zanj probacijska enota izdela poročilo o storilcu, ki bo sodišču v pomoč pri odločitvi o vrsti sankcije,
- zahtevo državnega tožilca za pripravo poročila kot pomoč pri odločitvi o kazenskem pregonu;
- sodno odločbo, s katero sodišče odloči o: pogojni obsodbi z varstvenim nadzorstvom, o hišnem zaporu, o opravljanju dela v splošno korist;
- sklep državnega tožilstva, s katerim odloči o odložitvi kazenskega pregona, če bo storilec opravil kakšno splošno koristno delo (delo v splošno korist) ali mu je naložena odprava ali poravnava škode, povzročene s storitvijo kaznivega dejanja;
- sporazum, sklenjen med državnim tožilcem in storilcem v postopku poravnavanja, ko se vsebina sporazuma nanaša na opravljanje dela v splošno korist;
- izdelava poročil o poteku in zaključku probacijskih nalog;
- sodelovanje probacijske enote z zavodom za prestajanje kazni zapora pri pripravah storilca na pogojni odpust z varstvenim nadzorstvom;
- izvajanje pogojnega odpusta z varstvenim nadzorstvom.

Pri obeh obstoječih alternativnih sankcijah, ki sodita v probacijo zakon uvaja kvalitativne spremembe. Tako bo pri delu v korist skupnosti probacijske enote vedno izvajal tudi varstveno nadzorstvo in s tem tudi tej obliki kazenske sankcije dal resocializacijsko in reintegracijsko funkcijo. Pri hišnem zaporu bodo probacijske enote delno prevzeli naloge, ki jih ima pri izvajanju hišnega zapora sedaj zavod za prestajanje kazni zapora in policija, hkrati pa bo hišni zapor s tem zakonom dobil še novo vsebino z namenom resocializacije storilcev kaznivih dejanj, namesto dosedanje zgolj kaznovalne funkcije s tem, da bi se ob izrečenem hišnem zaporu vedno izvajalo še varstveno nadzorstvo.

Predlog zakona predvideva aktivnosti probacijske enote tudi v primerih, ko zavod za prestajanje kazni zapora predlaga storilca za pogojni odpust z varstvenim nadzorstvom in zato zavod pozove probacijsko enoto k sodelovanju.

Sodišče, državni tožilec ali organ, pristojen za pogojni odpust (pristojni organ), je pristojni probacijski enoti dolžan posredovati vso dokumentacijo (sodbo ali sklep sodišča, sklep ali sporazum državnega tožilca, predlog organa, pristojnega za pogojni odpust), potrebno za

izvajanje probacijskih aktivnosti oziroma za pripravo osebnega načrta, na podlagi katerega probacijska enota izvaja svoje naloge. S posredovanjem potrebne dokumentacije dobi probacijska enota prvo informacijo o tem, da bo za določenega storilca moral izvajati probacijske naloge.

Ko bo probacijska enota na podlagi posredovane dokumentacije s strani sodišča, državnega tožilca ali organa, pristojnega za pogojni odpust (pristojni organ), seznanjen z izrečeno skupnostno sankcijo, ki jo bo moral izvajati s storilcem, bo pozval storilca, da se zgleda na enoti z namenom priprave osebnega načrta. Storilec se je dolžan zglasiti na pristojni probacijski enoti v osmih dneh od dneva, ko je bil pozvan na zglasitev. Če tega ne stori in če tudi svojega izostanka ne opraviči ali če mu poziva za zglasitev ni mogoče vročiti na naslovu, ki ga je navedel kot naslov bivanja, mora probacijska enota o tem nemudoma obvestiti organ, ki je izrekel sankcijo ali ukrep. Če pristojni organ po prejemu obvestila o izostanku ugotovi, da pri storilcu okoliščine kažejo na nevarnost, da bi pobegnil ali da kljub danemu soglasju ni pripravljen sodelovati pri izvajanju probacijskih nalog in da zaradi tega niso več podani pogoji za njihovo izvajanje, lahko preklic izrečen ukrep in na novo določi sankcijo. Morebitni preklic izrečenega ukrepa je v izključni pristojnosti pristojnega organa, ki je ukrep določil, prav tako nadomestitev izrečenega ukrepa z drugo sankcijo. Mora pa pristojni organ odločiti zelo hitro, predlog zakona določa osem dnevni rok. Če se organ o preklicu ukrepa oziroma za spremembo sankcije ne bo odločil, bo probacijsko enoto ponovno pozval storilca k sklenitvi osebnega načrta.

Svetovalec bo pripravil osebni načrt na podlagi ocene ponovitvene nevarnosti, razgovora s storilcem in na podlagi dokumentacije, ki mu je na voljo. V njem so določene posamezne aktivnosti, po potrebi tudi opredelitev dejavnikov, ki vplivajo na storitev kaznivega dejanja storilca, opredelitev ukrepov, katerih cilj je odprava teh dejavnikov, stiki storilca s svetovalcem – pri tem je treba določiti način opravljanja stikov (osebno - pri storilcu ali v probacijski enoti, po elektronski pošti ipd.), pogostost stikov, način izvrševanja varstvenega nadzorstva, način izvajanja nalog, ki jih z navodili določi bodisi sodišče (pri pogojni obsodbi z varstvenim nadzorstvom), bodisi organ, pristojen za pogojni odpust (pri pogojnem odpustu z varstvenim nadzorstvom), izvajalec in število ur opravljenega dela v splošno korist. Ko bo svetovalec skupaj s storilcem pripravil osebni načrt, ga bo dal v potrditev vodji probacijske enote. Ker naj bi skupnostne sankcije predstavljale alternativno obliko kazenskih sankcij, naj bi se izvajale ob prostovoljnem soglasju in sodelovanju storilca, zato predlog zakona tudi predpisuje, da mora storilec s svojim podpisom sprejeti osebni načrt. Če storilec osebnega načrta ne bo podpisal, bo to pomenilo, da se z njegovim izvajanjem ne strinja in to kljub temu, da osebni načrta pripravita svetovalec in storilec skupaj, zato izvajanje probacijskih aktivnosti ne bo mogoče. V takšnem primeru probacijska enota o tem obvesti pristojni organ, ki ukrepa v skladu z zakonom, po katerem mu je bila sankcija izrečena, kar pomeni, da ga sme posvariti, spremeniti navodila, podaljšati varstveno nadzorstvo v mejah določene preizkusne dobe ali sankcijo preklicati.

Kot je navedeno že v temeljnih določbah predloga tega zakona, pomeni probacija izvajanje prepisanih kazni in ukrepov, ki se izvajajo v skupnosti in so usmerjene v pomoč, varstvo in nadzorstvo storilcev. Pomoč, varstvo in nadzorstvo nad storilci in nad izvajanjem ukrepov, določenih s strani pristojnih organov in konkretiziranih z osebnim načrtom, opravlja probacijska enota oziroma svetovalec, ki je storilcu dodeljen z osebnim načrtom. Kadar bo storilcu izrečeno delo v splošno korist (v predkazenskem in kazenskem postopku) bo moral svetovalec storilcu poiskati ustreznega izvajalca, pri katerem bo storilec opravil naloženo delo v okviru ur, ki so mu določene, izvajalec pri katerem bo storilec opravljal delo v splošno korist, pa bo moral v skladu z dogovorom, ki ga bo sklenil s probacijsko enoto, poročati o poteku izvajanja nalog za posameznega storilca. Predlog zakona prinaša tudi bistveno vsebinsko novost, in sicer določa, da mora ob izvrševanju dela v splošno korist probacijska enota vedno izvajati tudi varstveno nadzorstvo. Če bo svetovalec na podlagi poročila izvajalca ugotovil, da napoteni storilec ne izpolnjuje dela, ki mu je bilo naloženo v izvrševanje, bo tem obvestil bodisi sodišče, bodisi državnega tožilca, odvisno od tega, kdo je izrekel takšen ukrep.

Predlagane spremembe, ki se nanašajo na izvrševanje dela v splošno korist bodo delno vsebinsko prenesene in urejene v novem Zakonu o probaciji, delno pa bo treba spremeniti obstoječe določbe Kazenskega zakonika. Delo v splošno korist kot ena od pomembnejših alternativnih sankcij se kljub dolgoletni umeščenosti v Kazenski zakonik, vsaj na področju

izvrševanja kazenskih sankcij (pri prekrških je pogostejša) ne izreka tako pogosto, kot bi se zaradi svoje narave in pomena lahko. Eden od razlogov je v tem, da po veljavni ureditvi lahko sodišče izreče opravljanje dela v splošno korist le na predlog obdolženca, ki pa morebiti o taki možnosti sploh ni seznanjen. Zato bo potrebno spremeniti veljavni Kazenski zakonik v delu, kjer določa način izvršitve zaporne kazni (86. člen KZ) in sicer na način, da se zaporna kazen lahko nadomesti z delom v splošno korist bodisi na predlog obsojenca bodisi na predlog sodišča. Prav tako bi bilo smiselno v Kazenskem zakoniku določiti, da se, kadar izreče sodišče kazen zapora do šest mesecev, ta praviloma izvrši tako, da obsojenec namesto kazni zapora opravi delo v splošno korist, razen če tak način izvršitve kazni ne bi dosegel svojega namena ali pa je njena izvršitev nemogoča ali otežena, ob soglasju obsojenca. S tem bi dosegli, da se krajše zaporne kazni praviloma nadomeščajo s skupnostnimi sankcijami ter na ta način sledili mednarodnim priporočilom, vezanim na skupnostne sankcije.

Predlog zakona določa tudi plačilo stroškov, povezanih z izvrševanjem dela v splošno korist, in sicer določa, da se stroške povezani z zavarovanjem za poklicne bolezni ali poškodbe pri delu in primer smrti kot posledice poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, stroški zdravstvenega pregleda in usposabljanja za varno opravljanja dela krijejo iz državnega proračuna, stroške prevoza, malice in drugi stroški, povezani z izvršitvijo dela v splošno korist pa krije storilec sam, razen v primeru, da je na dan sklenitve dogovora upravičenec do socialnovarstvenih prejemkov. Podrobnejše način izvrševanja dela v splošno korist bo s pravilnikom določil pristojni minister v soglasju z ministrom, pristojnim za socialne zadeve.

Po veljavni zakonodaji se kazen zapora izvršuje kot hišni zapor, če glede na nevarnost obsojenca, možnost ponovitve dejanja ter osebne, družinske in poklicne razmere obsojenca v času izvrševanja kazni ni potrebe po prestajanju kazni v zavodu ali je zaradi bolezni, invalidnosti ali ostarelosti obsojenca kazen treba in jo je mogoče izvrševati v ustreznem javnem zavodu. V veljavni ureditvi je hišni zapor urejen izrazito restriktivno in nadzorstveno ter ne omogoča rehabilitativnega in resocializacijskega dela z obsojenim. Glede na trenutne določbe je obsojenec, ki kazen zapora prestaja v obliki hišnega zapora, paradoksalno, celo v slabšem položaju kot obsojenec, ki jo prestaja v zavodu, saj mu ni nudena posebna obravnava, niti ni z njim sestavljen osebni načrt, niti ne sodeluje v potrebnih programih. Takšna oblika hišnega zapora je zaradi poostrenega nadzora policije pretirano omejujoča do obsojenca, hkrati mu pa ne omogoča v dovoljšni meri prehoda k sprejemljivim vzorcem vedenja. Obenem je zaradi sedanje zasnove bolj, kot se zdi smiselno, omejeno tudi sodišče pri izrekanju alternativnega načina izvrševanja, ki hišnemu zaporu ne more dodati potrebnih dodatnih vsebin. Obsojenec, ki prestaja kazen zapora v hišnem zaporu je v okviru pravil o izvrševanju hišnega zapora v bistvu bolj omejen v svojih svoboščinah, kot tisti, ki kazen prestaja znotraj zavoda.

Zaradi odsotnosti resocializacijske in rehabilitacijske funkcije, ki naj bi jo vsaka kazenska sankcija prvenstveno imela, zaradi strogih pravil o prepovedi oddaljevanja od stavbe in omejenih stikov ter zaradi omejenih ugodnosti, ki jih sicer zaradi aktivnega prizadevanja in doseganja uspehov pri izpolnjevanju osebne načrta v zavodu imajo obsojenci, ki kazen prestajajo v zaporu, je predlagano obvezno izvajanje varstvenega nadzorstva tako ob izrečenem hišnem zaporu kot pri izvrševanju dela v splošno korist vsekakor pozitiven premik pri izvrševanju alternativnih sankcij, pri čemer se prepušča svetovalcu, da pri pripravi osebne načrta glede na vrsto kaznivega dejanja, okoliščine storitve kaznivega dejanja in druge okoliščine ter glede na osebnost storilca pripravi načrt aktivnega dela z obsojencem.

Predlog spremenjene zasnove hišnega zapora pri načinu izvrševanja kazni zapora v obliki hišnega zapora dodaja varstveno nadzorstvo, ki bo probacijskim enotam zagotovilo možnost za intenzivno delo z obsojenim in obenem zagotovil, da bo obsojeni deležen potrebne pomoči, varstva in nadzora, ki bodo glede intenzivnosti prilagojene njegovim potrebam. S tem je hišnemu zaporu dodana potrebna vsebina, kar prepreči do sedaj izrazito nadzorstveno naravo ukrepa in ga naredi bolj primerne in tudi bolj fleksibilne glede na značilnosti posameznega primera. Obenem se za izvajanje hišnega zapora zadolži probacijska enota, kar je glede na strukturo in pooblastila bistveno bolj primerno kot sedanja ureditev deljenih pristojnosti med sodiščem, policijo in zaporom. S poglobitvijo in razširitvijo koncepta hišnega zapora se razširja polje primerov, v katerih bodo sodišča lahko presodila, da je primeren, kar lahko pripelje do pozitivnih učinkov pri strukturi izrečenih sankcij, ki je eden izmed ciljev ustanavljanja probacije.

Izvajalci – nosilci nalog, pri katerih storilci v skladu z odločitvijo pristojnega organa in osebnim načrtom opravljajo kakšno nalogo, ki jim je bila odrejena v navodilih v okviru izrečenega varstvenega nadzorstva ali odložitve kazenskega pregona, bodo prav tako dolžni o izvajanju nalog poročati probacijski enoti. Pri tem gre za izvajalce ustreznih skupinskih ali individualnih socialnovarstvenih, izobraževalnih, psihosocialnih, zdravstvenih, terapevtskih in drugih programov, ki jih izvajajo organi, organizacije, nevladne organizacije ali druge pravne ali fizične osebe z namenom odpravljanja težav, ki so pripeljale do storitve kaznivega dejanja. Če pristojni organ po prejemu obvestila o neizpolnjevanju obveznost ugotovi, da niso več podani pogoji za njegovo izvajanje, bo lahko preklical izrečen ukrep in na novo odloči.

Predlog zakona določa tudi dolžnost poročanja svetovalca sodišču, tožilcu ali organu, pristojnemu za pogojni odpust o opravljanju varstvenega nadzorstva ob pogojni obsodbi ali pogojnem odpustu, o izvrševanju dela v splošno korist ali o izvrševanju hišnega zaporu vsake štiri mesece oziroma vsakih šest mesecev, če izrečeni ukrep traja več kot eno leto. Ob koncu izvajanja skupnostne sankcije mora svetovalec izdelati končno poročilo o poteku izvajanja posameznega ukrepa.

Predlog zakona podrobneje določa obveznosti svetovalca, ki je zadolžen za pripravo in izvajanje osebnega načrta za posameznega storilca, kadar storilec bodisi ne sodeluje s svetovalcem pri izvajanju načrta, bodisi v celoti ali samo deloma ne izpolnjuje nalog in obveznosti, določenih z osebnim načrtom. V tem primeru svetovalec opozori storilca na kršitev izvajanja osebnega načrta, lahko pa mu tudi predlaga spremembo osebnega načrta ali pa sodišču, tožilstvu ali organu, pristojnemu za pogojni odpust, predlaga spremembo navodil. Če kljub vsem tem ukrepom storilec še vedno ne bo sodeloval ali ne izvajal osebnega načrta, bo lahko vodja probacijske enote pristojnemu organu predlagal preklic pogojne obsodbe ali preklic pogojnega odpusta oziroma da se izrečena kazen zaporu izvrši v obsegu neopravljenega dela v splošno korist. Pristojni organ bo moral o takšnem predlogu vodje probacijske enote odločiti v osmih dneh od prejema predloga.

Za potrebe priprave osebnega načrta ali kadar sodišče oziroma državni tožilec probacijsko enoto zaprosi za izdelavo poročila o storilcu, ki mu služi pri odločitvi o vrsti izrečene sankcije oziroma pri odločitvi o začetku ali odložitvi kazenskega pregona, bo probacijska enota s pomočjo predpisanega modela izdelal poročilo o oceni kriminogenih dejavnikov in ponovitvene nevarnosti. Model bo služil kot pripomoček, kako ravnati s storilcem, upošteva tveganje, ki ga predstavlja ter možnosti, s katerimi bi odpravili ponovitveno nevarnosti z odpravljanjem razlogov, ki so pripeljali do storitve kaznivega dejanja. Ker imajo tak, seveda posamezni državi in njeni pravni ureditvi prilagojen model skoraj vse države, kjer se probacija izvaja, služi ta model tudi kot osnova za primerjalno statistiko in s tem olajšuje poročanje organov, pristojnih za probacijo. Model ocenjevanja bo predpisal pristojni minister.

Probacijska služba bo po predlogu zakona organizirana kot Uprava RS za probacijo, kot organ v sestavi ministrstva, pristojnega za pravosodje. Upravo za probacijo bo imela notranje organizacijske enote - centralno enoto in probacijske enote. Število probacijskih enot in območje njihovega delovanja bo določila Vlada z uredbo. Upravo za probacijo bo vodil generalni direktor ali direktorica, ki ga nadomešča namestnik ali namestnica. Probacijsko enoto pa naj bi vodil vodja probacijske enote.

Centralna enota bo v nasprotju z območnimi probacijskimi enotami, ki bodo zadolženi za konkretno delo z osebami (storilci, obdolženci, obsojenci) imela koordinacijsko funkcijo med vsemi uradi, skrbela bo za izobraževanje tako probacijskih uslužbencev, osveščanja javnosti o potrebah probacije, sodišč, tožilcev o smiselnosti izrekanja alternativnih sankcij in o poslanstvu probacijskih enot. Centralna enota bo skrbela tudi za širjenje programov, ki jih osebe potrebujejo zaradi uspešne vključitve v družbo, spodbujanje izvajalskih organizacij za izvrševanja dela v splošno korist ter izvajala nadzorstvo nad izvrševanje probacijskih nalog.

Temeljna naloga Centralne enote bo koordinacija in usmerjanje dela med posameznimi probacijskimi enotami, ki bodo primerno razporejeni po okrožnih sodiščih, pri čemer je treba

upoštevati, da probacijska služba ne more delovati učinkovito in strokovno, če je pretirano razdrobljena in deluje v premajhnih enotah s posameznimi probacijskimi uslužbenci, ki tako nimajo možnosti za učinkovito sodelovanje in deljenje izkušenj in znanj. Za koordinacijo med njimi, izmenjavo izkušenj in usmerjanje dela ter nadzor nad delom uradov v smislu enotnega načina bo skrbel centralna enota. Druga, vsebinsko izredno pomembna naloga centralne enote bo razvoj programov in mreže izvajalskih organizacij, povezovanje z drugimi pristojnimi organi pri razvoju programov ter zagotavljanje pogojev za vključevanje storilcev v programe. Tukaj gre na eni strani za že obstoječe socialnovarstvene, zdravstvene, izobraževalne, psihosocialne in druge programe, v katere se bodo storilci vključevali v primerih izvajanja naloženih nalog ob varstvenem nadzorstvu, na drugi strani pa za analizo potreb po novih programih in obenem s tem skrb za razvoj in spodbujanje novih programov, seveda ob zagotavljanju ustreznih sredstev za njihov razvoj in skrb. Kadar bo storilec potreboval vključitev v individualni program, ki ga izvaja ena ali več zasebnih pravnih ali fizičnih oseb in takšnega programa v okviru skupinskih programov ni na voljo, ali za storilca niso primerni, bo morala Uprava za probacijo zagotavljati tudi sredstva za vključitev storilca v takšen program.

Izvajanje probacije zahteva visoko strokoven in specialno izobražen kader. V Sloveniji je izjemno nizek delež strokovnih delavcev, ki se ukvarjajo s strokovnim delom na področju izvrševanja kazenskih sankcij in postpenale, primanjkuje ustreznega izobraževanja in usposabljanja. Strokovni delavci (iz centrov za socialno delo in zaporov) v večini, poleg svojih nalog, vezanih na storilca kaznivih dejanja, izvajajo tudi druge naloge, ki vsebinsko niso vezane na storilce, kar pomeni, da se od njih pričakuje poznavanje več vsebinskih področij dela. Nujno potrebna je zagotovitev specialnega izobraževanja s področja obravnave in dela s storilci kaznivih dejanj ter supervizija nad njihovim delom, kar bo ena od prioritetenih nalog Uprave za probacijo.

Probacijske enote bodo izvajali probacijske naloge na področju skupnostnih sankcij in ukrepov. Določitev krajevne pristojnosti določa predlog zakona.

Probacijske enote bodo vodile evidenco oseb, vključenih v probacijske naloge, vrste probacijskih nalog (kot npr. izvrševanje dela v splošno korist, pogojne obsodbe ali pogojnega odpusta z varstvenim nadzorstvom, hišnega zavora ipd.) trajanje izvajanih ukrepov. Za potrebe uvajanja, izvajanja, spremljanja, poročanja, mednarodne primerjave, evalviranja ter za znanstveno raziskovalne in statistične namene pa bo centralna enota vodila centralno zbirko podatkov.

Delavci centralne enote in probacijskih enot so probacijski uslužbenci - javni uslužbenci. Gre za delavce, ki potrebujejo posebna znanja in usposabljanja, zato morajo imeti strokovno usposabljanje s področja probacije, program usposabljanja, vsebino in trajanje usposabljanja pa določi pristojni minister s pravilnikom.

Ker bo za ustanovitev in delovanje Uprave za probacijo treba pripraviti ustrezne ustanovitvene akte, poiskati primerne prostore, tako za centralno enoto kot za pet območnih probacijskih enot po Sloveniji, poiskati primeren kader, bodisi med že obstoječimi javnimi uslužbenci, ki po različnih organih izvajajo »probacijske naloge«, bodisi z novimi zaposlitvami, predlog zakona v prehodnih in končni določbi določa, da začne zakon veljati sicer v splošnem petnajstevnem roku po objavi v Uradnem listu, uporabljati pa se začne 1. januarja 2018. V tem času bodo ustvarjeni pogoji za nemoteno delovanje probacijskih enot, hkrati pa tudi prenos tistih kadrov, skupaj s sredstvi za njihovo delovanje iz centrov za socialno delo, ki že sedaj izvajajo te aktivnosti. Z dnem začetka uporabe tega zakona pa morajo vsi organi, ki do začetka uporabe izvajajo probacijske naloge, prenesti na novo službo – probacijske enote, vso potrebno dokumentacijo.

- a) Normativna usklajenost predloga zakona:
- z veljavnim pravnim redom,
 - s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in mednarodnimi pogodbami, ki

- zavezujejo Republiko Slovenijo,
 - s predpisi, ki jih je tudi treba sprejeti oziroma spremeniti in »paketno« obravnavati.
- č) Usklajenost predloga zakona:
- s samoupravnimi lokalnimi skupnostmi,
 - s civilno družbo oziroma ciljnim skupinami, na katere se predlog zakona nanaša (navedba neusklajenih vprašanj),
 - s subjekti, ki so na poziv predlagatelja neposredno sodelovali pri pripravi predloga zakona oziroma so dali mnenje (znanstvene in strokovne institucije, nevladne organizacije in posamezni strokovnjaki ter predstavniki zainteresirane javnosti).

2. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Zakon o probaciji bo imel finančne posledice za državni proračun, nima pa posledic za druga javna finančna sredstva.

Predvidene so naslednje aktivnosti po posameznih letih, pri čemer natančnejše dinamike zaradi velikega števila potrebnih aktivnosti ni mogoče natančno oceniti oziroma predvideti:

V letu 2017:

Ustanovitev Probacijske službe - Uprave Republike Slovenije za probacijo kot organa v sestavi ministrstva za pravosodje, ki ima centralno enoto in pet probacijskih enot. Za delovanje probacijske službe bo treba zagotoviti poslovne prostore na šestih lokacijah za skupno 46 zaposlenih. Ocena stroškov za najemnine in obratovalne stroški bodo znašali okvirno 66.528 eur. V prvem letu (2017) naj bi bilo na centralni enoti 9 zaposlenih (5 za dvanajst mesecev in 4 za šest mesecev: junij-december), na probacijskih enotah bo predvidoma 5 zaposlenih – vodje probacijskih enot (za obdobje 3 mesecev: oktober-december). Strošek za plače bo predvidoma 252.400 eur. Prostore bo potrebno v celoti opremiti (pohištvo, računalniška oprema), nabaviti vozila (10 avtomobilov), vzpostaviti informacijsko bazo podatkov, kar je skupaj z materialnimi stroški ocenjeno na 584.500 eur. Stroški izobraževanja se ocenjujejo na 50.000 eur.

Skupna višina predvidenih stroškov je 953.478 eur, pri čemer so v proračunu zagotovljena sredstva v višini 564.500 eur in sredstva iz Evropskega socialnega sklada, Operativni program za izvajanje kohezijske politike v obdobju 2014-2020, v višini 550.000 eur, kar pomeni, da so finančna sredstva za leto 2017 v celoti zagotovljena.

V letu 2018:

V tem letu naj bi začele delovati probacijske enote, zato se bo predvidoma zaposlilo še 17 probacijskih uslužbencev. Število vseh zaposlenih na Upravi RS za probacijo v letu 2018 bo 31, okvirni strošek plače bo 948.600 eur. Za dodatno opremo (pohištvo, računalniška oprema) bo treba zagotoviti okvirno 41.000 eur, za vzdrževanje baz podatkov, najem in obratovanje prostorov in materialne stroške pa okvirno 428.320 (všet je licenčni program za oceno dejavnikov tveganja). Za izvrševanje dela v splošno korist, pri čemer nastajajo stroški za zavarovanje storilcev, usposabljanje za varno opravljanje dela, zdravstveni pregled in stroški prevoza ter malice, je namenjenih okvirno 125.000 eur. Stroški za izobraževanje, raziskave in programe bodo predvidoma znašali 150.000 eur.

Skupna višina predvidenih stroškov je 1.692.920 eur, pri čemer so v proračunu zagotovljena sredstva v višini 1.039.500 eur in sredstva iz Evropskega socialnega sklada, Operativni program za izvajanje kohezijske politike v obdobju 2014-2020, v višini 700.000 eur, kar pomeni, da so finančna sredstva za delovanje probacijske službe v letu 2018 zagotovljena.

V letu 2019:

Predvidoma se bo na Upravi RS za probacijo hkrati z večjim pripadom zadev zaposlilo še 15 strokovnih delavcev, tako da bo v letu 2019 dosežen plan kadrovanja kot je opredeljen v Akcijskem načrtu ustanovitve probacijske službe s predlogom potrebnih institucionalnih in normativnih sprememb (sprejet na vladi dne 31. 7. 2016). Stroški plač bodo okvirno znašali 1.407.600 eur. Materialni in obratovalni stroški ter vzdrževanje IT baz bodo predvidoma 299.516 eur, stroški za izvrševanje dela v splošno korist predvidoma 150.000 eur in stroški za izobraževanje, raziskave in programe okvirno 320.000 eur.

Skupna višina predvidenih stroškov je 2.177.116 eur. Sredstva v proračunu niso zagotovljena, zagotovljena pa so sredstva iz Evropskega socialnega sklada, Operativni program za izvajanje kohezijske politike v obdobju 2014-2020, v višini 780.000 eur.

V letu 2020:

Strošek delovanja probacijske službe (46 zaposlenih, materialni in obratovalni stroški, stroški za izobraževanje, raziskave, programe in drugi stroški) je ocenjen na 2.059.616. Sredstva niso zagotovljena.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Sredstva za izvajanje Zakona o probaciji so za proračunsko obdobje 2017 in 2018 zagotovljena na naslednjih proračunskih postavkah Ministrstva za pravosodje, in sicer:

Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (2017)	Znesek za t + 1 (2018)
MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE	2030-16-0001 Probacija in spremljajoče aktivnosti	170039 Probacija in spremljajoče aktivnosti	564.500	1.039.500
MINISTRSTVO ZA PRAVOSODJE	2030-16-0008 Učinkovito pravosodje	150048PN11.1- 150049PN11.1 150050PN11.1 150051PN11.1- učinkovito pravosodje-14-20-EU Učinkovito pravosodje	550.000	700.000
SKUPAJ			1.114.500	1.739.500

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

5.1 Prilagojenost ureditve pravu Evropske unije

Pravo EU področja probacije posebej ne ureja.

Pravo Evropske unije

Instrumenti EU:

Okvirni sklep Sveta EU o evropskem nalogu za nadzor v predkazenskih postopkih med državami članicami EU (European supervision order)

Okvirni sklep Sveta EU o uporabi načela vzajemnega priznavanja sodb in pogojnih odločb zaradi zagotavljanja nadzorstva nad spremljevalnimi ukrepi in alternativnimi sankcijami – (27. november 2008, Ur.l. EU 16.12.2008) – Council Framework Decision 2008/947/JHA of 27 November 2008 on the application of the principle of mutual recognition to judgements and probation decisions with a view to the supervision of probation measures and alternative sanctions.

Zgornji dokument o uporabi načela vzajemnega priznavanja sodb in pogojnih odločb zaradi zagotavljanja nadzorstva nad spremljevalnimi ukrepi in alternativnimi sankcijami je EU pripravljala in usklajevala nekaj let. Sam dokument in tudi pričakovanje strokovnjakov, ki so ga pripravljali, napotuje na ustanovitev nacionalne probacijske službe, ki se bo morala povezovati s nacionalno službo druge države, kjer bo tekel predkazenski ali kazenski postopek zoper našega državljanca oziroma rezidenta in se bo sodnik odločal o izreku alternativne sankcije, ki bi se izvrševala v naši državi.

Namen vzajemnega priznavanja in nadzorstva nad pogojnimi kaznimi, pogojnimi odložitvami izreka kazni, alternativnimi sankcijami in odločbami o pogojnem odpustu je povečati možnost za ponovno vključitev obojene osebe v družbo tako, da se ji omogoči vzdrževanje družinskih, jezikovnih, kulturnih in drugih vezi, pa tudi izboljšanje spremljanja izpolnjevanja spremljevalnih ukrepov in alternativnih sankcij ter tako prepreči povratništvo z ustreznim upoštevanjem varstva žrtev in širše javnosti.

V Evropi že vrsto let deluje tudi Mednarodna organizacija za probacijo (CEP – The European Organisation for Probation), ki povezuje strokovnjake evropskih držav, ki delujejo na področju izvrševanja kazenskih sankcij, predvsem na področju alternativ. Organizira mednarodne konference, sodeluje pri razvijanju služb probacije, sodeluje s Svetom Evrope in Evropsko Unijo na tem področju. Ministrstvo za pravosodje je član organizacije od leta 2009, vrsto let z njimi sodeluje in vzdržuje mednarodne povezave tudi Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij z namenom tesnejšega sodelovanja pri njihovi vključenosti v razvojne strategije naše države na tem področju.

5.2 Prikaz ureditve v državah članicah Evropske unije

Najpomembnejše mednarodne dokumente, ki opredeljujejo izvrševanje skupnostnih sankcij in ukrepov, so sprejeli Organizacija združenih narodov⁴, Svet Evrope⁵ in Evropska unija⁶. V

⁴ Minimalna pravila Organizacije združenih narodov o skupnostnih sankcijah, sprejeta na Generalni skupščini v decembru 1990 (Tokijska pravila).

⁵ Evropska pravila o skupnostnih sankcijah in ukrepih (*Recommendation No. R (92) 16*), sprejeta na Odboru ministrov držav članic Sveta Evrope, Priporočilo Sveta Evrope št. R (97) o osebju, ki se ukvarja z izvrševanjem kazenskih sankcij in ukrepov, Priporočilo Sveta Evrope (1999) 22 v zvezi s prezasedenostjo v zaporih in porastom zaporske populacije, Priporočila Sveta Evrope (2000) 22 o pospeševanju izvedbe evropskih pravil o skupnostnih sankcijah in ukrepih, Priporočilo Sveta Evrope (2003) 22 o pogojnem odpustu, Priporočilo Sveta Evrope (2010) o probaciji. Med aktualnimi dokumenti so tudi priporočila in sklepi konferenc ministrov za pravosodje držav članic Sveta Evrope ter priporočila in sklepi konferenc generalnih direktorjev uprav za izvrševanje kazenskih sankcij (CDAP) držav članic Sveta Evrope.

⁶ Okvirni sklep Sveta EU o uporabi načela vzajemnega priznavanja sodb in pogojnih odločb zaradi zagotavljanja nadzorstva nad spremljevalnimi ukrepi in alternativnimi sankcijami – (27. november 2008, Uradni list EU 16. 12. 2008) – *Council Framework Decision 2008/947/JHA of 27 November 2008 on the application of the principle of mutual recognition to judgements and probation decisions with a view to the supervision of probation measures and alternative sanctions*. Države članice EU se pripravljajo na izvajanje okvirnega sklepa, pri tem

evropskem prostoru deluje tudi mednarodna Evropska organizacija za probacijo (*The European Organisation for Probation – CEP*),⁷ ki skrbi za razvoj alternativnih sankcij v evropskem prostoru.

Priporočila Sveta Evrope o probaciji, ki jih je sprejel Odbor ministrov držav članic Sveta Evrope 20. januarja 2010 opredeljujejo probacijsko službo kot katerikoli organ, ki je zakonsko določen za izvrševanje nalog na področju izvrševanja kazni in ukrepov, ki se izvajajo v skupnosti, so zakonsko predpisani in izrečeni storilcu kaznivega dejanja. Na kratko gre za organizacijo, ki skrbi in razvija skupnostne sankcije in ukrepe, torej sankcije, kjer obsojenemu ni potrebno na prestajanje kazni v zapor. Gre za kazni in ukrepe, ki vključujejo nekatere omejitve njihove svobode z naložitvijo pogojev ali obveznosti. Kazni in ukrepe na podlagi zakona izreče sodišče. Vse države članice EU imajo na nacionalni ravni enovito organizacijo, ki skrbi in razvija to področje.

Tovrstne službe so organizirane povsod po Evropi. Vse sodijo pod okrilje Ministrstev za pravosodje, organizirane so na enak način kot zaporske uprave, ponekod delujejo skupaj v okviru enovite organizacije, poznamo pa tudi primere, ko imajo zasebne organizacije koncesijo s strani MP. Storitve plačuje država preko MP. Delujejo na podlagi posebnih zakonov o probaciji ali pa so njihove naloge opredeljene v KZ ali ZIKS.

Pojem "probacija" se pri tem uporablja za razne probacijske aktivnosti na kazenskoopravnem področju, kot so: izdelava socialnih poročil, aktivnosti v zvezi s skupnostnimi sankcijami, aktivnosti v zaporskih sistemih, nadzor, probacija kot sankcija, dejavnosti za preprečevanje kriminalne aktivnosti itd.

Aktivnosti na področju probacije in alternativnih sankcij so v evropskem prostoru osrednja tema strokovnih posvetovanj na področju izvrševanja kazenskih sankcij.

V zadnjih desetih letih zgodilo veliko sprememb na omenjenem področju. V centralni in vzhodni Evropi, v državah, ki nimajo tradicije v probaciji, so se razvijale skupnostne sankcije in ustanovljale nacionalne probacijske službe.

V državah zahodne Evrope z daljšo tradicijo v probaciji, se je delo probacijskih služb razširilo od tradicionalne skrbi za odpuščene obsojence (after care) v vključevanje na vseh stopnjah kazensko pravnega sistema in izvajanja skupnostnih sankcij in ukrepov.

Dolgo časa je bila vloga probacije omejena na izvajanje pomoči obsojencem, na nadzor storilcev kaznivih dejanj med pogojno obsodbo in pogojnim odpustom s prestajanja zaporne kazni. Z razvojem dela v korist skupnosti in drugih sankcij in ukrepov so se probacijske aktivnosti v večji meri prenesle iz zaporov v zunanji svet z nadzorom in izvrševanjem skupnostnih sankcij in ukrepov v različnih fazah kazenskega postopka. Vsem tem sankcijam je skupno to, da je vanje vključena družbena skupnost. Govorimo lahko o v skupnost usmerjenem kazenskem pravosodju, kjer ima skupnost pomembno vlogo pri izvrševanju kazenskih sankcij z poudarkom na reintegraciji storilcev kaznivih dejanj v družbo in z upoštevanjem potreb žrtev kaznivih dejanj.

Vse to je zahtevalo potrebo po organizaciji, ki lahko organizira, pripravi, izvaja in nadzira skupnostne sankcije in ukrepe v tesnem sodelovanju s zasebnimi, poljavnimi in javnimi organizacijami in institucijami. Vse to je vplivalo tudi na spremembo socialnega profila obstoječih služb probacije in reorganizacijo tako, da so postale pomemben partner na področju kazenskega pravosodja.

Tudi Svet Evrope je pripravljala priporočila za probacijo v Evropi. Ta priporočila predstavljajo kakovostne standarde za delovanje teh služb.

sodelujejo nacionalne probacijske službe. Resolucija Evropskega parlamenta o pogojih izvrševanja pripora in zaporne kazni napotuje Komisijo EU, da pripravi priporočila v zvezi z večjim poseganjem po alternativnih ukrepih (15. december 2011, 2011/2897(RSP). Tudi Stockholmski program – odprta in varna Evropa, ki služi državljanom in jih varuje, napotuje na obravnavo alternativ zapornim kaznim (Uradni list C 115, 4. 5. 2010, str. 0001–0038).

⁷ Več: <http://www.cep-probation.org/>.

Evropska Unija je delovala na tem področju z pripravo in sprejemom Okvirnega sklepa o transferju pogojnih obsodb, alternativnih sankcij in ukrepov.

Mednarodna organizacija za probacijo – CEP je podala iniciativo za pripravo in izdajo primerjalne študije o probacijskih sistemih v Evropi. Izdana je bila v posebni in obsežni publikaciji z naslovom Probation in Europe (2008).

5. 2. 1. Organiziranost probacijskih služb

Za vse probacijske službe je značilno, da jih ustanovi država kot centralno nacionalno strukturo, ki je v pristojnosti ministrstva za pravosodje.

Lahko jih razdelimo v naslednje sklope:

- Ista vodstvena struktura kot zaporska uprava (Bolgarija, Danska, Estonija, Finska, Francija, Italija, Litva, Norveška, Španija, Švedska, Anglija);
- Neodvisna probacijska služba kot oddelek ali nacionalna agencija v pristojnosti MP (Irska, Romunija, Portugalska, Hrvaška);
- Druga "parapravosodna" služba: zaščita žrtev, mediacija ... (Madžarska, Belgija);
- Izjemi (Luksemburg kot del tožilstva, Škotska – lokalne socialne službe pravosodja – criminal justice social work);
- Posebnost (Italija, kjer sta zaporska uprava in probacijske službe pod MNZ);
- Ločene pristojnosti med probacijskimi in socialnimi službami znotraj pravosodja (Nemčija, Katalonija, Švica. Npr. v Nemčiji so probacijske službe organizirane tudi pri regionalnih sodiščih, ali pri socialnih službah, ministrstvo za pravosodje koordinira te dejavnosti);
- Zasebne institucije: Avstrija, Nizozemska, toda nadzor nad izvajanjem in finančna sredstva zagotavlja ministrstvo za pravosodje.

Nacionalne strukture se delijo na regijske in lokalne službe.

Financiranje:

Probacijske službe se praviloma financirajo iz sredstev Ministrstva za pravosodje. Obstajata dve izjemi in sicer v Avstriji, kjer dobijo okvirno 87 % sredstev od MP, ostalo od lokalnih struktur, 2,6 % sredstev dobijo tudi od nacionalne službe za zaposlovanje, na Škotskem, kjer te službe financira Scottish Executive, in v Švici, kjer se financirajo preko kantonov.

Svojega proračuna nimata edino Bolgarija, kjer so te službe sestavni del sodišč in Romunija, kjer so del zaporskega sistema. Zanimiva je Danska, kjer so nekaj sredstev prejeli od ministrstva za socialne zadeve za izvajanje programov za storilce kaznivih dejanj, pri katerih je izrazito socialno tveganje.

Položaj probacijskih uslužbencev je v večini evropskih držav enak – imajo status javnih uslužbencev. Tako so njihove plače regulirane enako kot plače drugih javnih uslužbencev z enako stopnjo izobrazbe. Nizozemska, Norveška in Irska uporabljajo enak sistem določanja plač probacijskih uslužbencev, pri čemer pa so probacijski uslužbenci dodatno plačani za delo izven rednega delovnega časa, medtem ko probacijski uslužbenci na Hrvaškem prejemajo poseben dodatek, zaradi narave in zahtevnosti dela. Tako kot v Sloveniji, tudi druge države uporabljajo različne stopnje zahtevnosti dela. Skupno vsem državam je, da se zahteva najmanj univerzitetna stopnja izobrazbe za probacijske uslužbence, ki neposredno delo opravljajo s storilci kaznivih dejanj,

Opravljen je bil primerjalno pravna analiza ureditve probacijske službe v petih državah članicah Evropske unije.

Avstrija

Po podatkih Mednarodnega centra za zaporske študije (International Center for Prison Studies) imajo v Avstriji na 100 000 prebivalcev 99 zapornikov. Probacijsko službo je kot privatno organizacijo NEUSTART (služba za probacijo, mediacijo in socialno delo) ustanovilo zvezno Ministrstvo za pravosodje. Organizacija se je prvotno imenovala VBSA (organizacija za probacijo in socialno delo), kasneje pa se je preimenovala v NEUSTART, ker se je njeno področje delovanja razširilo tudi na delo z žrtvami kaznivih dejanj. Naloge in pristojnosti te službe so urejene z medsebojno pogodbo, sestavni del pogodbe je tudi katalog vseh storitev NEUSTARTA, ki jih financira zvezno ministrstvo. Glavno načelo probacijske službe je preprečevanje kriminala in njegovih posledic, kar se odraža v treh področjih aktivnosti:

- pomoč žrtvam kaznivih dejanj pri spoprijemanju s posledicami kaznivih dejanj in pridobitvi ponovnega samozaupanja;
- pomoč storilcem kaznivih dejanj, preprečitev ponovne storitve kaznivega dejanja in pomoč pri reintegraciji v družbo;
- preprečevanje in usmerjanje k rešitvi problemov, ki so privedli do storitve kaznivega dejanja.

Probacijske aktivnosti oziroma vključevanje probacijske službe odredi javni tožilec ali sodišče. Sodišče naloži probacijske aktivnosti, kadar je storilcu izrečena pogojna obsodba ali pogojni odpust. Javni tožilec pa lahko odredi vključevanje probacijskih aktivnosti do začetka kazenskega postopka, če se osumljenec s tem strinja.

Poleg aktivnosti, ki se nanašajo na probacijo, NEUSTART opravlja še:

- mediacijo v kazenskih zadevah;
- vlogo posrednika v lokalnih zadevah;
- pomoč obsojencem po koncu prestajanja zaporne kazni, ki niso na probaciji;
- nudenje pomoči pri nastanitvi oseb na probaciji in po koncu probacije;
- usposabljanje za delo oseb na probaciji in po koncu probacije;
- pomoč žrtvam storitve kaznivega dejanja;
- pomoč žrtvam med kazenskim postopkom.

Skupno število zaposlenih ljudi, ki delajo v okviru probacije, je 598, pomaga pa jim 780 prostovoljcev v 14 prostovoljskih organizacijah. Skupni stroški za delovanje probacijske službe letno znašajo 35,7 mio evrov.

V zadnjem času NEUSTAT razvija projekt v smeri elektronskega spremljanja storilcev na pogojnem odpustu – sodišča se lahko za to odločijo za obdobje do šest mesecev, prizadevanja pa gredo tudi v smeri izrekanja pogojnih kazni z vključevanjem probacijskega dela. Probacijske službe se vključujejo tudi v pomoč pri iskanju zaposlitve, zaposlitveni trening, izobraževanje in poklicne kvalifikacije storilcem, ki bodo v kratkem prestali zaporno kazen.

Irska

Na Irskem ima probacija dolgo tradicijo. Ob koncu šestdesetih let se je probacija izvajala predvsem kot izvajanje probacijskih aktivnosti po nalogu sodišč in kot nadzor nad pogojno izpuščenimi obsojenci. V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja so sodišča začela z sodelovanjem s probacijskimi službami na področju izdajanja poročil pred izrekanjem kazenskih sankcij kot pomoč pri odločitvi za izrek ustrezne kazenske sankcije. Potrebe sodišč po pripravi takšnih poročil so se bliskovito povečevale – od prvotnih 150 zahtev v prvem letu izdajanja takšnih poročil v letu 1979, do skoraj 7000 zahtev v letu 2006. Vse to je narekovalo tudi potrebo po usklajevanju programov, ki bi ljudem na pogojnem odpustu omogočili vključevanje v družbo brez ponovitve kaznivih dejanj. Iz te potrebe je nastalo tudi prvo zatočišče za brezdomske storilce v letu 1969, kasneje pa so se razvili tudi programi za storilce s težavami z alkoholom, drogami, seksualnimi motnjami, pomanjkanjem socialnih veščin in drugi. V letu 1980 se je probacijska služba organizirala po regijah in se preoblikovala v »Probacijsko in socialno službo«.

Na Irskem imajo eno nacionalno agencijo za probacijo – Probation Service, ki je neprofitna organizacija, v celoti financirana s strani države in deluje pod okriljem Ministrstva za pravosodje, enake možnosti in zakonodajne reforme. Njena prvotna funkcija – pomoč in podpora storilcem zaradi preprečitve ponavljanja kaznivih dejanj, se je z leti razširila tudi na pomoč in zaščito žrtvam kaznivih dejanj.

Kazenska odgovornost na Irskem se začne s starostjo 12 let, za zelo težka kazniva dejanja že z 10 leti. Za mlade storilce (pod 18 let starosti) je ustanovljen poseben oddelek probacijske službe - Young Persons Probation.

V predkazenskem postopku obstaja za mlade storilce kaznivih dejanj in tiste, ki so kaznivo dejanje storili prvič, t. i. preusmeritveni program (diversion programme). Zelo pomembna naloga Probacijske službe je priprava poročila pred sodno odločitvijo v kazenski zadevi. Takšno poročilo služi sodišču pri odločitvi o primerni vrsti sankcije. Takšno poročilo lahko zahteva le sodnik in nihče drug. Storilec lahko odkloni svoje sodelovanje pri pripravi takšnega poročila, zavedati pa se mora, da ima takšna odklonitev lahko za posledico izrek zaporne kazni namesto alternativne, saj sodnik nima dovolj informacij o tem, katera oblika sankcije bi bila za tega storilca najbolj primerna. Probacijska služba je zadolžena tudi za izvrševanje skupnostnih sankcij (pogojni odpust, pogojni odpust z varstvenim nadzorstvom, odloženi pregon).

Probacijski uslužbenec mora imeti diplomo tretje stopnje ali diplomu iz socialnega dela oziroma podobne usmeritve ter najmanj eno leto delovnih izkušenj. V zadnjem času se kvalifikacije kandidatov za probacijsko delo še izboljšujejo in vedno več kandidatov je takšnih, ki imajo posebna znanja, potrebna za izvajanje probacije. Vsak nov uslužbenec mora opraviti dvotedenski tečaj, na katerem se seznanijo z vlogo probacijske službe znotraj kazenskega sistema.

Norveška:

Probacija se je na Norveškem začela kot lokalna prostovoljska organizacija 1849, z nudenjem humanitarne pomoči izpuščenim obsojencem z namenom njihove reintegracije v družbo. Pomoč je bila prostovoljna, izpuščeni obsojenci so jo morali poiskati sami. Začetek probacije sovpada tudi z ustanavljanjem modernejših zaporov po vzoru Anglije. Naslednja faza v razvoju probacije je povezana z zakonodajnimi spremembami v letu 1919, v katerih je bila probacija vključena v kazenski sistem. Število lokalnih probacijskih služb je v tem času narastlo od 9 v letu 1916 na 99 v letu 1922 in v tem času je bila tudi ustanovljena Nacionalna probacijska organizacija. V tistim času je bila naloga probacijske službe priprava poročila (pre-sentence report), nadzor nad pogojno izpuščenimi in pogojno obsojenimi, čeprav je glavna dela probacijskih služb še vedno odpadla na socialno delo z odpuščenimi obsojenci in njihovimi družinami. Razprava o bodoči vlogi probacijskih služb se je znova odprla v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, natančneje leta 1964, ko je bila na novo opredeljena vloga socialnih služb z novim zakonom, ki je priznaval vsem državljanom pravico do socialne pomoči in podpore, ne glede na razlog, zaradi katerega potrebujejo pomoč. Mnogi so takrat zato menili, da bi se lahko naloge probacijske službe razdelile med centre za socialno delo in policijo, drugi pa, da naj bi se integrirale v zaporski sistem. Z novo politično strukturo je bila sprejeta bela knjiga v letu 1978 in z njo dane podlage za integracijo probacijske službe v zaporsko administracijo, ki se je ob tej priliki preimenovala v Correctional Service. Od konca 80-tih let prejšnjega stoletja so skupnostne sankcije postale samostojne sankcije.

Zaporska in probacijska uprava sta organizirani znotraj ministrstva za pravosodje in sicer kot Correctional Service. Probacijska uprava je regionalno razdeljena na 17 probacijskih uradov, ki delujejo na 40 lokacijah. V probaciji je zaposlenih 400 uslužbencev. Od probacijskih uslužbencev ima cca. 80 izobrazbo s področja socialnega dela, 12% je na vodilnih položajih, 8% administracije. Glavne naloge probacijskih uradov so: izvrševanje skupnostnih sankcij in ukrepov, izvajanje programa za storilce kaznivih dejanj, ki so vozili pod vplivom alkohola in izvajanje programa obravnave odvisnosti (vse sankcije izreka sodišče), na drugi strani pa skrbijo za nadzor nad pogojno opuščenimi iz zapora in za izvajanje hišnega zapora oz. hišnega zapora z elektronskim monitoringom. Med drugim so njihove naloge vezane tudi na pripravo poročil na zahtevo sodišč, s ciljem izbire primerne sankcije. Poleg tega izvajajo tudi individualno supervizijo za storilce kaznivih dejanj, svetovalne razgovore, različne socialne treninge in mediacijo, del njihovih nalog pa se nanaša tudi na izobraževanje storilcev in vodenje edukacijskih skupin.

Probacijo izvajajo uslužbenci, ki imajo večinoma univerzitetno ali magistrsko izobrazbo s področja socialnega dela, mnogi od njih imajo dodatna znanja s področja reševanja stanovanjskih vprašanj, družinske terapije, duševnega zdravja, zdravljenja odvisnosti, nekateri imajo tudi izobrazbo s področja kriminologije, prava, sociologije. Z uvedbo nadzora hišnega zapora z elektronskim monitoringom, so se probacijskim službami pridružili tudi uslužbenci, ki imajo ustrezna znanja področja zaporskega sistema.

Probacijska uprava je tesno vpeta v lokalno skupnost, skrbi za razvoj mreže, kjer se izvajajo skupnostne sankcije, povezuje se z vladnimi in nevladnimi organizacijami, s ciljem čim bolj uspešne vključitve storilca v družbo. Prav tako se povezujejo z zaporskim sistemom, s katerim izvajajo različne projekte, enako s ciljem čim bolj uspešne vrnitve v socialno okolje.

Škotska:

Kazenskopравни sistem na Škotskem se razlikuje od tistega v Angliji, Walesu in Severni Irski. Glede na zadnje podatke ima Škotska 5,2 mio prebivalcev, od tega na 100.000 prebivalcev 148 zapornikov.

Zametki probacijske službe segajo v leto 1907, Probacijska služba pa obstaja od leta 1968, uvedel jo je Zakon o socialnem delu kot nacionalno telo, službe pa so organizirane na lokalnem nivoju. Criminal Justice social work services – socialni servisi za kazniva dejanja, ki jih je ustanovila zvezna vlada, so zadolženi za opravljanje probacijske službe. Ta služba je pristojna tako za delo s polnoletnimi, kot tudi z mladoletnimi osebami, čeprav praviloma probacijska služba dela le z osebami starejšimi od 16 let.

Glavne naloge probacijske službe so:

- izdelava poročil sodiščem in tožilstvu v predkazenskem postopku (preteklost storilca, predhodna kaznovanja, njihovo vedenje, karakteristike,...);
- priprava poročil za otroško oddelek - Children's Hearings (družinsko okolje, socialne razmere, zdravje, izobrazba, predhodno kaznovanje ipd.)
- zagotavljanje skupnostnih sankcij;
- nadzor nad pogojno odpuščenimi storilci kaznivih dejanj;

Ključna vloga probacijske službe je podpora kazenskoprnega sistema s podporo sodiščem, podpora pri zagotavljanju splošne varnosti v družbi, skrb za spoštovanje tudi storilčevih osebnostnih pravic tako, da njihovo obnašanje ne škoduje njim samim ali ostalim. V letu 2011 je Škotska sprejela nov zakon – The Community Payback Order (CPO). Glavni cilj tega zakona je povračilo škode družbi, ki je bila storjena s kaznivim dejanjem in odpravljanje vzrokov, ki so storilca pripeljali do storitve kaznivega dejanja.

Sodiščem so na razpolago tri vrste pomoči oziroma storitev:

- Bail Information shemes – zagotavljanje informacij o priprtem osumljencu za potrebe postopka;
- Bail Accomodation service – pomoč pri iskanju primerne namestitve;
- Bail supervision – nadzor nad pogojno odpuščenimi storilci.

Probacijska služba – Criminal justice social work services – ima tudi zakonsko dolžnost, da na željo osebe, ki je prestala kazen, nudi pomoč tej osebi in njenim družinskim članom.

CPO ima na voljo devet ukrepov, ki se jih lahko naloži storilcem kaznivih dejanj, in sicer: neplačano delo – delo v splošno korist ali druge aktivnosti, nadzor, povračilo škode, iskanje namestitvev, naložitev določenega ravnanja, vključitev v določene programe, zdravljenje odvisnosti (od alkohola, drog), odpravljanje težav v duševnem zdravju.

Danska:

Danska družba za socialno varstvo – Danish Welfare Society, je privatna organizacija, ustanovljena leta 1951, ki je nastala z združitvijo vseh manjših družb, v glavnem ustanovljenih s strani privatnih

oseb z namenom vseh nadzorstvenih funkcij zunaj zapora. Leta 1973 so se vse probacijske aktivnosti prenesle pod Ministrstvo za pravosodje. Danska družba za socialno varstvo – Danish Welfare Society pa še vedno obstaja kot privatna ustanova.

Probacijska služba deluje po vsej državi, razdeljena je na 14 lokalnih pisarn. Na razpolago ima tudi 180 enot za potrebe namestitve s ciljem čim lažje vključitve v družbo po prestani kazni ali na pogojnem odpustu, hkrati pa išče tudi trajnejšo namestitev v lastni dom. Vse te namestitve omogočajo tudi bivanje otrok.

Kazenska odgovornost se na Danskem začne pri 15 letih, čeprav Probacijska služba le redko sodeluje z osebami, mlajšimi od 18 let, saj se za mlajše storilce kaznivih dejanj vedno poskuša najti sankcija, ki ne vključuje zapora pač pa ukrepe, ki jih izvajajo socialne službe.

Ključne aktivnosti Probacijske službe so:

- priprava predkazenskih poročil (cca 12000 letno),
- nadzor nad pogojno obsojenimi, obsojeni na delo v splošno korist ali nad ljudmi s težavami v duševnem zdravju (dnevno cca. 7500),
- nadzor in kontrola nad storilci pod elektronskim nadzorom (cca 2000 dnevno),
- nadzor nad pogojno izpuščenimi storilci (cca 1500 dnevno),
- delo s priporniki (cca 1700 dnevno),
- delo z izvajalci in organizacijami, ki izvajajo socialno vključevanje,
- aktivnosti povezane z preprečevanjem kaznivih dejanj (pogovori v mladinskih klubih, šolah, socialnih servisih in v lokalnem okolju).

Socialna služba pri probacijskih aktivnosti sodeluje z nudenjem finančnega svetovanja storilcem in njihovim družinam, kadar socialne pomoči in druge aktivnosti ne zadoščajo. Približno 400 probacijskih uslužbencev dnevno poskrbi za 9000 oseb.

Elektronski nadzor je bil uveden v letu 2005.

Ob zavedanju, da je motiviranost najboljši obet za spremembe v obnašanju posameznika, Probacijska služba v vseh zaporih izvaja aktivnosti za odvisniki, da se v čim zgodnejši fazi vključijo v programe odvajanja od odvisnosti. Probacijska služba že vse od leta 2000 intenzivno sodeluje z mladimi drugih narodnosti v starosti od 15 do 20 let.

Hrvaška:

Hrvaška je pričela s prvimi aktivnostmi vzpostavitve probacijske službe v letu 2004, saj so se v sklopu izrekanja in izvrševanja kazenskih sankcij srečevali s številnimi težavami (prezasedenost zaporov, velik delež pripornikov, redko izrekanje alternativnih sankcij, počasni sodni postopki, neustrezna post penala, pomanjkanje služb, ki bi skrbele za izvrševanje in nadzor nad osebami, ki so bile pogojno obsojene z varstvenim nadzorom oz. pogojno odpuščene z varstvenim nadzorom). V letu 2004 so izvedli več evropskih projektov, katerih cilj je bil preučitev možnosti vzpostavitve probacijske službe, v letu 2008 pa so sprejeli strategijo vzpostavitve omenjene službe.

Pri prvih korakih so imeli pomoč in kolegov iz Velike Britanije, ki so pripravili ključne dokumente za vzpostavitev službe, prav tako pa so tudi za njih oblikovali model ocene kriminogenih dejavnikov in ocene ponovitvene nevarnosti (RNR model). Prvi zakon o probaciji so sprejeli leta 2009, nov zakon so sprejeli v letu 2013, v letu 2016 je bil podan predlog novele zakona o probaciji. Po sprejemu zakona so pričeli z vzpostavljanjem probacijskih služb, pri čemer je del uslužbencev prišlo iz zaporskega sistema, del iz drugih delov javnega sektorja, del uslužbencev pa so pridobili z javnim razpisom. Sledilo je izobraževanje uslužbencev, v letu 2011 so se formirali prvi probacijski uradi, v letu 2013 je bil ustanovljen zadnji urad. Danes probacijska služba deluje na 12 lokacijah, znotraj Ministrstva za pravosodje pa je ustanovljen Sektor za probacijo s centralno službo, ki je razdeljena v 4 oddelke (oddelek za probacijske zadeve, oddelek za probacijske zadeve med in po prestani kazni, oddelek za pravno pomoč in oddelek za strateško načrtovanje, razvoj in analitiko). Zaposlenih je 91 uslužbencev, od tega 14 v centralnem uradu in 77 v probacijskih uradih.

Glavne značilnosti probacijske službe na Hrvaškem:

- probacijske aktivnosti se izvršujejo samo pri storilcih kaznivih dejanj, ne pa pri storilcih prekrškov; prav tako se ne ukvarjajo z mladoletniki,
- začetki probacijske službe izhajajo iz dela v splošno korist – sprva je bila služba umeščena kot oddelek za izvrševanje alternativnih kazni, nato se je preoblikoval v sektor za probacijo znotraj MP,
- prve kadre so izbrali iz obstoječih sistemov (zaporskega in socialnega), nato so se odločili za sprejem povsem novih strokovnjakov različnih profilov (soc. delavci, soc. pedagogi, psihologi, pravniki),
- prve naloge so se nanašale na delo v splošno korist in na pogojno obsodbo z varstvenim nadzorom, nato so širili nabor nalog, ko so širili službo in urade,
- po odprtju vseh uradov so v 3 letih zabeležili, da vsako leto število zadev naraste, to število se je v tem obdobju podvojilo; uspešno rešenih zadev je 92%,
- v sklopu nalog izvajajo tudi terensko delo – na pot odhajata vedno 2 uslužbenca
- pomembno: vstop v probacijo je na prostovoljni ravni, storilec nosi vse stroške - v preteklosti so imeli podobno ureditev, kot je v Sloveniji, s spremembo zakona so to ukinili; izhajajo iz dejstva, da je nadomestna kazen ali pogojna obsodba za storilca boljša in tudi storilec mora sprejeti dejstvo, ali je pripravljen določen delež povrniti družbi,
- v sklopu svojih nalog imajo predpisano tudi pripravo poročil za sodnika, tožilca - v praksi imajo težave, ker se sodni organi redko poslužujejo te možnosti - probacijska služba izvaja promocijo poročil pri pristojnih organih, z namenom, da bo teh poročil več → izpostavijo pomembnost osebnega stika s sodnimi organi
- z uporabniki pripravijo individualni načrt probacijskih aktivnosti, ki se tudi podpiše s strani storilca KD in probacijskega uslužbenca → uporaba enotnih vzorcev po vseh uradih
- v KZ je določeno, da se mora kazen do 6 mesecev izvršiti v skupnosti, razen če kazen ne bi dosegla svojega namena
- centralna služba izvaja nadzor nad delom uradov → vodijo elektronsko evidenco podatkov (vsak urad vidi svoje zadeve, centralna služba vse) → vsak obsojenec ima svojo številko zadeve, v katero se vnašajo vsi dokumenti (tudi razgovori, zapisi),
- poseben poudarek dajejo sodelovanju z vsemi pomembnimi akterji, pripravili so tudi določene protokole (npr. protokol sodelovanja s Policijo), potrebno je vlagati v ozaveščanje akterjev, zato izvajajo številne delavnice, posvete → boljše kot je komunikacija, boljše je sodelovanje.

Estonija:

Po zadnjih podatkih je v Estoniji, ki ima 1,34 mio prebivalcev, 273 zapornikov na 100.000 prebivalcev. Število zapornikov je med najvišjimi v Evropi, zato je bil glavni argument za ustanovitev probacijske službe prav iskanje novih metod za zmanjšanje števila zaprtih oseb na račun alternativnega izvajanja sankcij.

Leta 1991 se je začela reforma kazenskega sistema in posledično so se v letu 1993 začele aktivnosti za uvedbo probacijske službe. Zakon o probaciji je bil sprejet leta 1997, že maja 1998 pa je začela delovati probacijska služba pod okriljem Ministrstva za pravosodje in je del zaporskega sistema. Po vsej Estoniji je 13 okrožnih in mestnih probacijskih enot, s sedeži na okrožnih in mestnih sodiščih. Zakonodaja o probaciji se je od takrat že večkrat spremenila, vedno ob spremembah kazenske zakonodaje, ki je v stalnem razvoju. V začetni fazi delovanja so bile probacijske aktivnosti usmerjena predvsem v socialno delo in pomoči storilcem, v zadnjem času pa je njihova najbolj pomembna naloga ocena kriminogenih dejavnikov s ciljem preprečevanja storitve novih kaznivih dejanj. Probacijski uslužbenci svetujejo in pomagajo sodiščem pri odločitvi o vrsti kazenske sankcije. Območne probacijske enote delujejo na treh zaporskih lokacijah (Talin, Tartu in Viru). Probacijske enote delujejo tudi s prostovoljci. Kazenska odgovornost v Estoniji se začne s 14 letom.

Naloga probacijskih služb je izvajanje skupnostnih sankcij, njene pristojnosti pa so izdelava poročil v predkazenskem postopku, izvajanje dela v splošno korist, pogojna obsodba, pogojni odpust in elektronski nadzor. Sodišče je tisto, ki določi vrsto probacijskih aktivnosti, pri čemer je ocena kriminogenih dejavnikov (RNR) temelj probacijskih aktivnosti. Ministrstvo za pravosodje si prizadeva za okrepitev dela z bivšimi zaporniki, saj je zaznan porast povratnikov in porast visoko rizičnih

storilcev (odvisnikov in storilcev kaznivih dejanj z elementi spolnih deliktov). V tem delu je ključna vloga Probacijske službe. Zelo pomembno vlogo ima tudi strokovno spremljanje in analiziranje izrečenih sankcij in rehabilitacijskih programov, ki se izvajajo kot del probacije. Pristojnosti in delovanje probacijskih služb ureja zakonodaja o probaciji ter kazenska zakonodaja in zakonodaja, ki ureja kazenski postopek. Probacijske aktivnosti se ne nanašajo na delo z žrtvami kaznivih dejanj, saj je za njih pristojno Ministrstvo za socialne zadeve, čeprav se v določenih situacijah probacijske službe vseeno srečujejo tudi z žrtvami kaznivih dejanj.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic

a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

- Predlog zakona ne uvaja novih postopkov in administrativnih bremen. S predlogom zakona pa bo doseženo spoštovanje načela »vse na enem mestu«, saj bo z ustanovitvijo probacijske službe dosežena prav združitev vseh nalog – izvrševanje skupnostnih sankcij, ki jih po veljavni zakonodaji izvršujejo sedaj različni organi – od centrov za socialno delo, policije, državnega tožilstva, v novi probacijski službi. Predlog zakona predvideva ustanovitev Uprave Republike Slovenije za probacijo, kot organa v sestavi Ministrstva za pravosodje. Upravo za probacijo naj bi sestavljale centralna enota in območne probacijske enote, število probacijskih enot pa bo določila Vlada Republike Slovenije z uredbo. Z njeno ustanovitvijo se ne predvideva ukinitve obstoječih organov, pač pa le prenos določenih nalog na novo službo. Zaradi ustanovitve nove službe bodo potrebne dodatne zaposlitve – predvideva se cca. 46 zaposlitev v naslednjih štirih letih. Javne uslužbenke, ki bodo delovali v probacijski službi bo treba dodatno izobraziti, saj je za delo s storilci potrebno posebno znanje.

Finančna sredstva so za prvi dve leti delovanja zagotovljena tako iz evropskih sredstev, kot v nedavno sprejetem proračunu RS za leti 2017 in 2018.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

Predlog zakona nima posledic na obveznosti strank do javne uprave ali pravosodnih organov.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic na okolje, prostor ali varstveni vidik.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za gospodarstvo.

6.4 Presoja posledic za socialno področje, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za socialno področje.

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za dokumente razvojnega načrtovanja.

6.6 Presoja posledic za druga področja

Predlog zakona nima posledic za druga področja.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:

Po sprejemu zakona bo treba zakon predstaviti širši javnosti z namenom seznanitve o potrebnosti in smiselnosti probacije. Prav tako bo treba prednosti probacije predstaviti strokovni javnosti – sodiščem, tožilcem, nevladnim organizacijam, društvom. Spremljanje izvajanj sprejetega zakona bo zagotovljeno z vzpostavitvijo zbirke podatkov in vodenjem statistik o izvrševanju probacijskih nalog.

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona:

Za pripravo Akcijskega načrta ustanovitve probacijske službe, ki je podlaga za pripravo predloga Zakona o probaciji, je bila ustanovljena medresorska delovna skupina.

7. Prikaz sodelovanja javnosti pri pripravi predloga zakona:

- spletni naslov, na katerem je bil predpis objavljen,
- čas trajanja javne predstavitve, v katerem je bilo mogoče sporočiti mnenja, predloge in pripombe,
- datum in kraj morebitne javne obravnave ali druge oblike sodelovanja,
- seznam subjektov, ki so sodelovali (imen in priimkov fizičnih oseb, ki niso poslovni subjekti, ne navajajte),
- bistvena mnenja, predloge in pripombe javnosti,
- bistvena mnenja, predloge in pripombe javnosti, ki niso bili upoštevani, in razlogi za neupoštevanje.

8. Navedba, kateri predstavniki predlagatelja bodo sodelovali pri delu državnega zbora in delovnih teles:

- mag. Goran KLEMENČIČ, minister;
- Darko STARE, državni sekretar;
- mag. Danijela Mrhar Prelič, sekretarka

II. BESEDILO ČLENOV

I. TEMELJNE DOLOČBE

1. člen (temeljna določba)

Ta zakon ureja namen in vsebino probacije, način izvajanja probacije, organe pristojne za njeno izvajanje ter njihove naloge.

Za potrebe tega zakona se za osumljenca, obdolženca, obsojenca ali osebo, vključeno v probacijo, uporablja enoten izraz storilec.

2. člen (namen in vsebina probacije)

Probacija pomeni izvajanje zakonsko predpisanih kazni, opozorilnih sankcij in ukrepov (v nadaljnjem besedilu: sankcije), izrečenih storilcem kaznivih dejanj, ki se izvajajo v skupnosti in so usmerjeni v pomoč, varstvo in nadzorstvo storilcev z namenom zmanjšanja ponovitve kaznivega dejanja in uspešnega vključevanja v družbo.

Sankcije, ki se izvajajo v skupnosti, omogočajo storilcem, da ostajajo v skupnosti, vključujejo pa določene omejitve osebne svobode ob hkratni naložitvi določenih pogojev ali obveznosti.

Republika Slovenija zagotavlja pogoje za izvrševanje skupnostnih sankcij in ukrepov, za delovanje probacijske službe in za izvajanje programov, v katere se vključujejo storilci, v skladu z njihovimi potrebami in izrečeno sankcijo.

3. člen (temeljna načela)

Probacija se izvaja ob upoštevanju:

- zakonitosti (pri izvajanju sankcij se storilcem lahko naložijo le tiste obveznosti ali omejitve, ki so izrečene z odločbo ali drugim aktom, ki je podlaga za njihovo izvajanje in kar v vsakem

- primeru zahteva teža dejanja ali ocenjeno tveganje ponovitve kaznivega dejanja);
- spoštovanja človekovih pravic storilcev;
 - spoštovanja človekovih pravic žrtev kaznivih dejanj;
 - nediskriminacije glede na spol, raso, barvo kože, jezik, vero, invalidnost, spolno usmerjenost, politično ali drugo prepričanje, narodnost ali socialni izvor, pripadnost narodni manjšini, premoženje, rojstvo ali kakšno drugo okoliščino;
 - sodelovanja z drugimi javnimi ali zasebnimi organizacijami ali skupnostmi;
 - dostopnosti, nepristranskosti in učinkovitosti pritožbenih postopkov;
 - rednega spremljanja in nadzorstva nad delom probacijske službe.

Probacijska služba s strokovno obravnavo storilcem nudi pomoč pri identifikaciji vzrokov, ki so vplivali na storitev kaznivega dejanja in pri njihovem odpravljanju, pomoč pri razreševanju osebnih stisk in težav, pomoč pri urejanju življenjskih okoliščin in vzpostavljanju sprejemljivih oblik vedenja. Strokovna obravnava lahko vključuje tudi spremljanje vedenja storilca v različnih življenjskih okoljih z namenom prepoznavanja in odpravljanja tistih oblik vedenja, ki ovirajo uspešno vključevanje v družbeno skupnost.

II. PRAVICE IN OBVEZNOSTI STORILCEV

4. člen (pravice storilca)

Probacija se v največji mogoči meri izvaja ob prostovoljnem soglasju in sodelovanju storilca pri ukrepih, ki se na nanj nanašajo.

Storilcu je zagotovljeno varstvo osebnosti in tajnosti osebnih podatkov.

Storilec ima pravico zahtevati in pridobiti informacije v zvezi z izvrševanjem kazni in ukrepov, ki so mu naloženi in jih izvaja probacijska služba, ter v zvezi z razpoložljivimi oblikami pomoči.

Storilec se lahko vključuje tudi v druge programe in aktivnosti, ki jih organizira probacijska služba.

Storilec, ki meni, da so mu bile med izvajanjem probacijskih nalog kršene temeljne človekove pravice, lahko zahteva sodno varstvo. Zahtevo za sodno varstvo storilec vloži na okrožno sodišče, na območju katerega deluje probacijske enote. V zvezi s postopkom za sodno varstvo se smiselno uporabljajo določbe o uveljavljanju in varstvu pravic obsojencev po zakonu, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij.

Če gre za druge kršitve pravic ali za druge nepravilnosti, za katere ni zagotovljeno sodno varstvo, ima storilec pravico pritožiti se pri generalnem direktorju. Če storilec ne dobi odgovora v 30 dneh od vložitve pritožbe ali če se ne strinja z odločitvijo direktorja, ima pravico vložiti pritožbo na pristojno ministrstvo. V primeru ugotovljenih kršitev in nepravilnosti naloži pristojno ministrstvo probacijski enoti njihovo odpravo.

5. člen (obveznosti storilca)

Storilec je dolžan:

- izpolnjevati vse obveznosti in navodila, ki mu jih je naložilo sodišče, tožilec ali organ, pristojen za pogojni odpust;
- izpolnjevati vse obveznosti in navodila, določene v osebni načrtu;
- programe probacije uporabljati skladno z njihovim namenom;
- nemudoma sporočiti spremembo naslova – kraja stalnega ali začasnega bivališča in druge podatke, pomembne za izvajanje probacije;
- navajati resnične podatke.

III. IZVAJANJE PROBACIJE

III.1. SPLOŠNO

6. člen (podlaga za izvajanje probacije)

Probacijske enote izvajajo probacijske naloge na podlagi zahteve sodišča, pravno močne in izvršljive odločbe sodišča, zahteve oziroma odločbe državnega tožilca, na zahtevo zavoda, ki izvršuje kazen zapora, ali organa, pristojnega za pogojni odpust ali če ta ali drug zakon tako določa.

7. člen (naloge probacijskih enot)

Probacijske enote izvajajo naslednje probacijske naloge:

1. priprava poročil državnemu tožilcu za odločitev o odstopu ovadbe ali obtožnega predloga v postopek poravnavanja in pripravo sporazuma;
2. priprava poročila državnemu tožilcu o storilcu za odločitev o uvedbi pregona ali za pripravo navodil ter določitev nalog v primeru odložitve kazenskega pregona;
3. nadzor nad izpolnjevanjem obveznosti v skladu z odločitvijo državnega tožilca pri sporazumu o opravljanju dela splošno korist v postopku poravnavanja in priprava izvedbe odprave ali poravnave škode oziroma oprave dela v splošno korist v postopku odloga ter priprava poročila o opravljenih nalogah;
4. priprava poročil za sodišče zaradi odločitve o izbiri kazenske sankcije in varstvenega nadzorstva;
5. izvrševanje varstvenega nadzorstva pri pogojni obsodbi z varstvenim nadzorstvom;
6. izvrševanje varstvenega nadzorstva pri pogojnem odpustu z varstvenim nadzorstvom;
7. izvrševanje hišnega zapora;
8. organizacija, vodenje in nadzor izvrševanja dela v splošno korist;
9. izvrševanje varstvenega nadzorstva pri delu v splošno korist;
10. izdelava poročila zavodu za prestajanje kazni zapora (pogojni odpust z varstvenim nadzorstvom).

Podrobnejši vsebino o izvajanju probacijskih nalog, način in poročanja ter vodenja dokumentacije predpiše ministrica ali minister, pristojen za pravosodje (v nadaljnjem besedilu: pristojni minister), s pravilnikom.

8. člen (obveznost pristojnega organa)

Sodišče, tožilstvo ali organ, pristojen za pogojni odpust (v nadaljnjem besedilu: pristojni organ), pravno močno sodbo, sklep ali sporazum o: pogojni obsodbi z varstvenim nadzorstvom, pogojnem odpustu z varstvenim nadzorstvom, o opravljanju dela v splošno korist, o hišnem zaporu ali izpolnitvi določenih nalog (v nadaljnjem besedilu: pravni akt), posreduje pristojni probacijski enoti takoj, najpozneje pa v osmih dneh od pravnomočnosti z vsemi razpoložljivimi podatki, pomembnimi za izvajanje probacije.

9. člen (poziv storilcu)

Po prejemu pravnega akta iz prejšnjega člena probacijska enota začne s potrebnimi aktivnostmi in najkasneje v roku 15 dni od prejema pravnega akta pozove storilca, da se zgledi na pristojni probacijski enoti z namenom priprave osebnega načrta izvrševanja sankcije oz. ukrepa. Ob zgleditvi na probacijski enoti se preveri istovetnost storilca.

Če se storilec v osmih dneh od dneva, ko je bil pozvan na probacijsko enoto, ne zgledi ali ne

sporoči upravičenih razlogov za svoj izostanek, ali če mu poziv za zglasitev ni bilo mogoče vročiti na naslovu, ki ga je dal pristojnemu organu, probacijska enota o tem obvesti pristojni organ, ki je izrekel ukrep.

Če pristojni organ po prejemu obvestila o izostanku iz prejšnjega odstavka ugotovi, da se storilec na probacijski enoti ni zglasil iz razlogov, ki bi opravičili njegov izostanek ali da kljub danemu soglasju ni pripravljen sodelovati pri izvajanju probacijskih nalog, in da zaradi tega niso več podani pogoji za njihovo izvajanje, lahko v skladu z zakonom, po katerem mu je bila sankcija izrečena, prekliče izrečeno sankcijo.

O obvestilu iz prejšnjega odstavka mora pristojni organ odločiti v 3 dneh od njegovega prejema in z odločitvijo seznaniti probacijsko enoto.

10. člen (določitev svetovalca in priprava osebnega načrta)

Vodja probacijske enote za vsakega storilca v roku, ki ne sme biti daljši od petih dni od prejema sodbe, sklepa, odločbe ali sporazuma določi izmed probacijskih uslužbencev svetovalko ali svetovalca (v nadaljnjem besedilu: svetovalec), ki skupaj s storilcem pripravi osebni načrt izvrševanja sankcij.

Osebni načrt pomeni individualiziran način izvrševanja sankcije, ki jo je določil pristojni organ. Svetovalec pripravi osebni načrt na podlagi ocene kriminogenih dejavnikov in ponovitvene nevarnosti, razgovora s storilcem, individualnih potreb in okoliščin storilca in dokumentacije, ki mu je na voljo. V osebni načrtu se opredelijo tudi nosilci posameznih nalog, stiki s storilcem, po potrebi tudi opredelitev dejavnikov, ki vplivajo na storitev kaznivega dejanja storilca, opredelitev ukrepov, katerih cilj je odprava teh dejavnikov, metode in roki za njihovo izvajanje, roki in način poročanja nosilcev, pri katerih se naloge izvajajo in roki za izvedbo osebnega načrta. Stiki s storilcem se izvajajo v obliki individualnih razgovorov ali skupinskih srečanj, ki potekajo v probacijski enoti, pri izvajalcih zdravstvene, socialne, zaposlitvene in druge dejavnosti, na domu storilca ali v drugih prostorih, dogovorjenih v osebni načrtu.

Osebni načrt potrdi vodja probacijske enote najpozneje v tridesetih dneh od prve zglasitve storilca na probacijski enoti. Storilec s svojim podpisom sprejme osebni načrt. Če storilec osebnega načrta ne podpiše, probacijska enota obvesti pristojni organ, ki lahko v skladu z zakonom, po katerem mu je bila sankcija izrečena, prekliče izrečeno sankcijo.

Med izvajanjem osebnega načrta morata svetovalec in storilec vzdrževati redne osebne stike.

11. člen (spremljanje osebnega načrta)

Kadar je storilec napoten na delo v splošno korist ali kadar osebni načrt vsebuje tudi izvrševanje posameznih nalog, so izvajalci sankcij, pri katerih se naloge izvršujejo, probacijski enoti dolžni v skladu z dogovorom, poročati o poteku izvajanja nalog za posameznega storilca.

Svetovalec spremlja in nadzira, ali storilec izpolnjuje naloge, ki so mu bile naložene. Pri medsebojnih stikih svetovalec ugotavlja, ali se osebni načrt v praksi uresničuje, ter hkrati opozarja storilca na morebitna odstopanja od naloženih obveznosti.

O izvrševanju varstvenega nadzorstva ob pogojni obsodbi ali pogojnem odpustu, o izvrševanju dela v splošno korist ali o izvrševanju hišnega zapore obvesti pristojni organ vsake štiri mesece oziroma vsakih šest mesecev, če izrečeni ukrep traja več kot eno leto.

Svetovalec izdelava končno poročilo o poteku posamezne sankcije ter ga posreduje pristojnemu organu.

12. člen

(posledice neizpolnjevanja osebnega načrta)

Če svetovalec na podlagi obvestila iz prejšnjega člena ugotovi, da storilec ne izpolnjuje naloženih navodil ali ne sodeluje oziroma v celoti ali deloma ne izpolnjuje obveznosti, določenih z osebnim načrtom, ali se izmika stiku s svetovalcem ali kako drugače krši naložene obveznosti, na to opozori storilca, lahko pa mu tudi predlaga spremembo osebnega načrta ali pa pristojnemu organu predlaga spremembo navodil.

Če svetovalec ugotovi, da storilec kljub opozorilom in morebitni spremembi osebnega načrta ali navodil še vedno ne izpolnjuje svojih obveznosti lahko vodja probacijske enote pristojnemu organu predlaga preklic pogojne obsodbe, pogojnega odpusta, vložitev obtožnega predloga ali da se izrečena kazen zapora izvrši v obsegu neopravljenega dela v splošno korist.

Če pristojni organ po prejemu obvestila o neizpolnjevanju obveznosti ugotovi, da niso več podani pogoji za njegovo izvajanje, lahko prekliče izrečeno sankcijo in na novo odloči.

Pristojni organ mora o predlogu vodje probacijske enote odločiti s sklepom v osmih dneh od prejema predloga.

13. člen

(ocena kriminogenih dejavnikov in ponovitvene nevarnosti)

Za potrebe priprave osebnega načrta oziroma izdelave poročila za organe odločanja, probacijska enota izdelava oceno kriminogenih dejavnikov in ponovitvene nevarnosti za vsakega storilca, vključenega v probacijo, če je to potrebno, s pomočjo uporabe ustreznega modela ocenjevanja.

III.2. IZVAJANJE POSAMEZNIH PROBACIJSKIH NALOG

14. člen

(vloga probacijske enote pri delu tožilstva)

Na zahtevo državnega tožilca v postopku odločanja o pregonu, probacijska enota pripravi poročilo o kriminogenih dejavnikih in ponovitvene nevarnosti storilca, ki je v pomoč pri odločanju o primerni sankciji.

Če se državni tožilec odloči za odstop ovadbe ali obtožnega predloga v postopek poravnave in se vsebina sporazuma nanaša na opravljanje dela v splošno korist, ali se odloči za odložitev kazenskega pregona in je osumljencu določena izpolnitev kakšne naloge, s katero se zmanjšajo ali odpravijo škodljive posledice kaznivega dejanja ali oprava dela v splošno korist, pošlje svojo odločitev pristojni probacijski enoti zaradi spremljanja ali izvajanja nadzora nad naloženimi obveznostmi.

Svetovalec spremlja in nadzira, ali storilec izpolnjuje obveznosti iz prejšnjega odstavka. Če svetovalec na podlagi obvestila izvajalske organizacije ali neposredno ugotovi, da napoteni storilec svojih obveznosti ne izpolnjuje, o tem obvesti državnega tožilca.

15. člen

(vloga probacijske enote pri delu sodišča)

Probacijska enota na zahtevo sodišča pripravi poročilo o kriminogenih dejavnikih in ponovitvene nevarnosti, ki je v pomoč pri odločanju o primerni kazni, sankciji ali ukrepu.

Če se sodišče izreče pogojno obsodbo z varstvenim nadzorstvom, za zaporno kazen, ki se izvrši kot hišni zapor ali delo v splošno korist, pošlje pravnomočno sodbo ali sklep pristojni probacijski enoti zaradi spremljanja in izvajanja nadzora nad naloženimi obveznostmi.

Svetovalec spremlja in nadzira, ali storilec izpolnjuje naloge, ki so mu bile naložene in pri tem ravna v skladu s 12. in 13. členom tega zakona.

16. člen

(vloga probacijske enote pri delu organa, pristojnega za pogojni odpust)

Probacijska enota na zahtevo organa, pristojnega za pogojni odpust, pripravi poročilo o kriminogenih dejavnikih in ponovitveni nevarnosti storilca, ki je v pomoč pri odločanju o pogojnem odpustu z varstvenim nadzorstvom.

17. člen

(izvrševanje varstvenega nadzorstva)

Probacijska enota izvaja varstveno nadzorstvo ob pogojni obsodbi z varstvenim nadzorstvom ali pogojnem odpustu z varstvenim nadzorstvom ter vedno kadar sodišče, tožilstvo ali organ pristojen za pogojni odpust, odloči o izvrševanju kazni zapora v obliki dela v splošno korist ali hišnega zapora.

Varstveno nadzorstvo vključuje pomoč, nadzor in varstvo s ciljem usmerjanja storilca k oblikam vedenja in vzpostavljanju življenjskih okoliščin, ki odvrtačo od ponovitve kaznivega dejanja ter spremljanje izpolnjevanja nalog in ciljev, določenih z osebnim načrtom.

Pomoč je usmerjena v razreševanje stisk in težav ter vzpostavljanje življenjskih okoliščin in ustreznih sprejemljivih oblik vedenja.

Nadzor je usmerjen v spremljanje in usmerjanje posameznika v različnih okoliščinah.

Varstvo obsega vse potrebne ukrepe in aktivnosti, ki storilca usmerjajo k oblikam vedenja, ki odvrtačo od storitve novega kaznivega dejanja.

Glede na vrsto kaznivega dejanja, okoliščine storitve kaznivega dejanja, osebnost storilca in druge okoliščine, svetovalec z osebnim načrtom opredeli način izvajanja varstvenega nadzorstva.

Kadar pristojni organ ob izrečenem varstvenem nadzorstvu storilcu naloži zdravljenje odvisnosti od alkohola ali drog, lahko svetovalec, kadar utemeljeno sumi, da je storilec pod vplivom alkohola ali prepovedane droge, opravi preizkus njihove prisotnosti.

18. člen

(izvrševanje dela v splošno korist)

Kadar sodišče kot obliko izvršitve kazni zapora ali državni tožilec v okviru svojih pristojnosti, storilcu naloži opravo dela v splošno korist, pravnomočno in izvršljivo sodno odločbo, sklep ali sporazum posreduje pristojni probacijski enoti z vsemi razpoložljivimi podatki, ki so pomembni za njeno izvajanje.

Ukrep izvršitve kazni z delom v splošno korist zajema z zakonom določeno pomoč, nadzor ali varstvo ter izvršitev dela.

Izvrševanje dela v splošno korist za storilca pripravi, vodi in nadzoruje probacijska enota

Samoupravne lokalne skupnosti so dolžne zagotavljati delo v splošno korist v okviru nalog iz svojih pristojnosti in zagotavljati izvajalce sankcij za njegovo izvrševanje. Seznam del in izvajalce sankcij najmanj enkrat letno posredujejo Upravi in pristojni probacijski enoti. Probacijske enote lahko tudi sami dopolnjujejo seznam izvajalcev sankcij, ki zagotavljajo delo v splošno korist.

Izvajalec sankcij, v kateri obsojenec opravlja delo v splošno korist, je lahko vsaka pravna oseba v Republiki Sloveniji, ki opravlja humanitarne ali komunalne dejavnosti, dejavnosti s področja varstva narave ali druge dejavnosti v javnem interesu, če teh dejavnosti ne izvaja izključno zaradi pridobivanja dobička. Dogovor o opravljanju dela v splošno korist, ki ga sklenejo storilec, izvajalska

organizacija in pristojna probacijska enota, se šteje kot poziv za nastop kazni.

Stroški zavarovanja za primer poškodbe pri delu ali poklicne bolezni in primer smrti kot posledice poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, zdravstvenega pregleda in usposabljanja za varno opravljanje dela se krijejo iz proračuna. Stroške prevoza, malice in druge stroške, povezane z izvršitvijo dela v splošno korist, krije storilec, razen če je bil na dan sklenitve dogovora iz prejšnjega odstavka upravičenec do socialnovarstvenih prejemkov.

Način izvrševanja dela v splošno korist s pravilnikom podrobneje določi minister pristojen za pravosodje.

19. člen (odložitev in prekinitve dela v splošno korist)

Storilec, ki ga je sodišče ali tožilec napotilo na izvršitev dela v splošno korist, lahko iz opravičljivih razlogov v roku treh dni od prejema sodbe, sklepa ali sporazuma, oziroma v treh dneh od nastopa okoliščin, ki so razlog za prekinitve izvrševanja, predlaga probacijski enoti odložitev začetka oziroma prekinitve izvajanja dela v splošno korist.

Vodja probacijske enote o predlogu storilca odloči v osmih dni od njegovega prejema. Zoper odločitev probacijske enote ima storilec možnost pritožbe na Upravo v roku osmih dni od prejema sklepa.

20. člen (razlogi za odložitev ali prekinitve dela v splošno korist)

Za ugotavljanje razlogov, pogojev in rokov za odložitev ali prekinitve oziroma podaljšanje prekinitve izvrševanja dela v splošno korist, se smiselno uporabljajo določba zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij o odložitvi in prekinitvi izvršitve kazni zopora in pravilnika, ki ureja uporabo obrazcev zdravniškega potrdila za odložitve ali prekinitve oziroma podaljšanja prekinitve izvrševanja kazni zopora.

V primeru prekinitve izvrševanja dela v splošno korist se čas prekinitve ne všteta v skupni rok, določen za izvršitev dela v splošno korist.

Če tudi po poteku najdaljšega roka za odložitev ali prekinitve izvrševanja dela v splošno korist niso izpolnjeni pogoji za začetek njegovega izvrševanja, vodja probacijske enote o tem obvesti pristojno sodišče ali tožilca.

21. člen (hišni zapor)

Ukrep izvršitve kazni zopora s hišnim zaporom zajema z zakonom določeno pomoč, nadzor in varstvo, ki ga nudi pristojna probacijska enota. Poleg pravil, ki jih sodišče določi pri izvrševanju hišnega zopora, svetovalec z osebnim načrtom določi tudi:

- način izvajanja varstvenega nadzorstva;
- izjeme od prepovedi oddaljevanja od stavbe, kadar je to neizogibno potrebno, da si obsojenec zagotovi najnujnejše življenjske potrebščine ali zdravstveno pomoč, ali za opravljanje dela in način izvajanja izjem, z navedbo njihovega namena, časa, trajanja in načina nadziranja,
- način, po katerem osebe, ki jih obsojenec obiskuje v okviru dovoljenega oddaljevanja od stavbe obveščajo za nadzor pristojne organe o obiskih obsojenca, o izvajanju delovne obveznosti in drugih okoliščinah povezanih z dovoljenim oddaljevanjem obsojenca,

V primeru neizpolnjevanja osebnega načrta se smiselno uporablja 12. člen tega zakona.

22. člen
(sodelovanje probacijske enote in zavoda)

Kadar zavod za prestajanje kazni zapora meni da storilec za uspešnejše socialno vključevanje po odpustu iz zavoda potrebuje varstveno nadzorstvo, lahko zavod že med prestajanjem kazni pozove probacijsk k sodelovanju.

Pri pripravi osebnega načrta za storilca po pogojnem odpustu z varstvenim nadzorstvom, probacijska enota sodeluje z zavodom in izhaja iz osebnega načrta, izdelanega v času prestajanja kazni zapora.

23. člen
(pomoč pri reševanju težav in izpolnjevanju navodil)

Kadar pristojni organ ob izrečenem varstvenem ukrepu naloži storilcu tudi določeno nalogo, probacijska enota napoti storilca v ustrezne individualne ali skupinske socialnovarstvene, izobraževalne, psihosocialne, zdravstvene ali druge ustrezne programe, ki jih izvajajo organi, organizacije, nevladne organizacije ali druge pravne ali fizične osebe (v nadaljnjem besedilu: izvajalci sankcij). Svetovalec med izvrševanjem varstvenega nadzorstva pomaga storilcu reševati osebne, družinske in druge težave, zlasti pa tiste, ki nastajajo v zvezi z izpolnjevanjem navodil, ki jih je odredil pristojni organ, ter mu nudi pomoč in varstvo.

Storilec in svetovalec se z ustreznim zavodom, centrom za socialno delo, posvetovalnico, nosilcem javnih pooblastil, pravno osebo, nevladno organizacijo, samostojnim podjetnikom posameznikom ali posameznikom, ki samostojno opravlja dejavnost, natančneje dogovorita o izvajanju nalog v zvezi z varstvenim nadzorstvom, o nadzoru nad izvajanjem navodil in o medsebojnem obveščanju.

Osebe iz prejšnjega odstavka morajo svetovalcu omogočiti izvajanje nadzora nad izvrševanjem nalog in ga nemudoma obvestiti, če storilec brez opravičenega razloga ne začne ali opusti izvrševanje navodil.

24. člen
(sodelovanje z drugimi izvajalci)

Če ima storilec težave v zvezi z zaposlitvijo, nastanitvijo, zdravljenjem ali izobraževanjem, se svetovalec ob soglasju storilca poveže s pristojnim centrom za socialno delo ter z ustreznimi organi, podjetji in drugimi organizacijami, ki storilcu lahko nudijo potrebno pomoč.

Izvajalca zdravstvene dejavnosti v zdravstvenem zavodu, izvajalca poklicne, psihološke ali druge posvetovalnice oziroma usposabljanja za poklic ali sprejetje zaposlitve storilec izbere s pomočjo svetovalca.

25. člen
(prostovoljci)

Pri izvajanju probacijskih nalog lahko sodelujejo prostovoljci, če se storilec s tem strinja. Prostovoljsko delo se izvaja po določbah zakona, ki ureja prostovoljstvo.

Uprava sklene s prostovoljskimi organizacijami ali organizacijami s prostovoljskim programom dogovor o načinu izvajanja prostovoljnega dela pri izvajanju probacijskih nalog, načinu sodelovanja Uprave pri izbiri in usposabljanju prostovoljcev in mentorstvu ter o načinu njihovega financiranja z namenom povračila stroškov, ki so nastali v zvezi z izvajanjem prostovoljnega dela, prostovoljcem.

Organizacijo prostovoljnega dela lahko izvaja tudi Uprava.

IV. ZBIRKA PODATKOV O STORILCIH IN VARSTVO OSEBNIH PODATKOV

26. člen (zbirka podatkov)

Zaradi uresničevanja zakonitega in strokovnega izvrševanja probacije, centralna enota zbira, obdeluje, shranjuje in vodi zbirko podatkov o storilcih, vključenih v probacijo.

Zbirka podatkov vsebuje:

- podatke o identiteti storilca, njegovih družinskih članih in o družinskem statusu, družinskih in socialnih razmerah storilca;
- podatke, ki se nanašajo na izvajanje probacijskih nalog;
- podatke o storilcu, ki se zbirajo med izvajanjem probacijskih nalog.

27. člen (podatki o identiteti storilca, njegovih družinskih članih in o družinskem statusu, družinskih in socialnih razmerah storilca)

Podatki o identiteti storilca, njegovih družinskih članih in o družinskem statusu, družinskih in socialnih razmerah se nanašajo na:

1. podatke o storilcu, in sicer: ime in priimek, enotna matična številka, davčna številka, rojstne podatke, podatke o državljanstvu, podatke o prebivališču, osebno fotografijo, prstne odtise v primerih izrečenega hišnega zapora;
2. podatke o socialnih razmerah storilca, podatke, ki se nanašajo na družinski status in družinske razmere ter o odnosih v družini,
3. podatke, ki se nanašajo na stanovanjske, bivanjske razmere,
4. podatke o izobrazbi, pridobljenih znanjih in zaposlitvah,
5. podatke o premoženjskem stanju, o plači, drugih prejemkih, obveznostih preživljanja.

28. člen (podatki, ki se nanašajo na izvajanje probacijskih nalog)

Podatki, ki se nanašajo na izvajanje probacijskih nalog vsebujejo:

1. pravni akt, ki je podlaga za izvrševanje probacijske naloge (sodna odločba, sporazum državnega tožilca, sklep o odloženem pregonu, odločba organa, pristojnega za pogojni odpust, zahteva sodišča ali tožilca za izdelavo poročila),
2. vrsto kaznivega dejanja, datum začetka izvajanja probacije in njeno trajanje)
3. vrsto in trajanje probacije;
4. podatke o izvrševanju probacijske naloge;
5. izvajalca probacijske naloge;
6. oceno kriminogenih dejavnikov in ponovitvene nevarnosti, če je bila za storilca izdelana;
7. podatke o ukrepih, potrebnih za pripravno in izvajanje osebnega načrta in osebni načrt storilca;
8. podatke, ki se zbirajo med izvrševanjem sankcije;
9. podatki o kazenskih postopkih, ki tečejo pri sodiščih zaradi utemeljenega suma storitve kaznivih dejanj,
10. podatke o pravnih postopkih, v katerih je bilo odločeno o škodi kaznivega dejanja.

29. člen (podatke o storilcu, ki se zbirajo med izvajanjem probacijske naloge)

Podatki o storilcu, ki se zbirajo med izvajanjem probacijske naloge in se uporabljajo pri pripravi ali spremembi osebnega načrta storilca, vsebujejo:

1. podatke o osebnosti in vedenju storilca,
2. podatke o zdravstvenem stanju in morebitni invalidnosti storilca,
3. podatke, ki opredeljujejo varnostno oceno storilca,
4. psihološka oziroma psihiatrična izvedeniška mnenja ter poročila o poteku in doseženih rezultatih njegove obravnave med izvrševanjem probacijske naloge,
5. podatke o obravnavi storilca.

30. člen
(upravljalec zbirke)

Upravljalec zbirke podatkov (v nadaljnjem besedilu: upravljalec) iz drugega odstavka 26. člena tega zakona oziroma oseba, ki jo upravljalec pooblasti, je probacijska enota. Upravljalec pridobiva in zbira podatke po tem zakonu o storilcu neposredno od storilca, na katerega se nanašajo, od drugih oseb pa le tedaj, če storilec pisno privoli, kadar je to mogoče pa tudi od pravosodnih organov, zavodov za prestajanje kazni zapora, policije in drugih državnih organov, javnih zavodov, pristojnih centrov, organov lokalne samouprave in drugih uradnih evidenc.

31. člen
(shranjevanje in dostop do podatkov)

Osebni podatki iz zbirke podatkov o storilcih se shranjujejo in uporabljajo, dokler je storilec vključen v probacijo. Po zaključku izvajanja probacije se podatki arhivirajo in se hranijo trajno.

Dostop do podatkov iz prejšnjega odstavka je dopusten le upravljalcu zbirke podatkov oziroma osebi, ki jo upravljalec pooblasti, osebam, ki so pooblaščen za nadzor nad delom uradov, in osebi, na katero se podatki nanašajo.

Ugotovitve, ki se zbirajo med izvrševanjem probacije, niso dostopne osebi, na katero se nanašajo, če bi seznanitev s temi ugotovitvami lahko negativno vplivala na delo z njo.

Podatki iz prvega in tretjega odstavka tega člena so po zakonski rehabilitaciji dostopni le osebi, na katero se ti podatki nanašajo.

32. člen
(uporaba osebnih podatkov)

Osebnosti podatke iz zbirke podatkov o storilcih lahko uporabljajo pooblaščen delavci Uprave, ministrstva, pristojnega za pravosodje, centrov za socialno delo za izvrševanje z zakonom določenih nalog. Delavci Uprave so dolžni varovati kot uradno tajnost podatke o storilcih, za katere zvedo pri opravljanju uradnih dolžnosti.

Upravljalec posreduje drugim uporabnikom podatke iz te zbirke, če so za njihovo uporabo pooblaščen z zakonom ali na podlagi pisne privolitve ali zahteve posameznika, na katerega se podatki nanašajo.

33. člen
(centralna evidenca o storilcih, vključenih v probacijo)

Centralna enota vodi centralno evidenco o osebah, vključenih v probacijo.

Za potrebe uvajanja, izvajanja, spremljanja, poročanja, mednarodne primerjave, evalviranja ter za znanstveno raziskovalne in statistične namene, centralna enota vodi statistične podatke v anonimizirani obliki.

Podatke za centralno evidenco iz prejšnjega odstavka posredujejo centralni enoti upravljalci zbirke podatkov in drugi organi v skladu z zakonom. Centralni enoti se, skladno z zakonom, ki ureja

varstvo osebnih podatkov, zakonom, ki ureja splošni upravni postopek, in zakonom, ki ureja davčni postopek, za izvajanje njenih nalog in pooblastil iz prvega odstavka tega člena, omogoči neposreden elektronski dostop do evidenc prekrškov, kazenske evidence, kazenskega vpisnika in vpisnika prekrškovnih zadev na sodiščih, do vpisnikov na državnih tožilstvih, do evidenc o pravicah iz javnih sredstev, evidenc davčne uprave, Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, Centralnega registra prebivalstva in vseh drugih evidenc državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilcev javnih pooblastil, ki se vodijo v elektronski obliki.

Informacijski sistem uprave se lahko za namene zagotavljanja točnosti in ažurnosti podatkov, ki jih pridobiva in posreduje za vodenje centralne evidence oseb na probaciji, poveže z uradnimi evidencami in javnimi knjigami iz prejšnjega odstavka, razen z zbirko osebnih podatkov iz kazenske evidence in prekrškovne evidence. Povezovanje se izvede z imenom in priimkom, enotno matično številko ali davčno številko ali drugimi podatki, ki v povezavi z osebnim imenom zagotavljajo enoznačno identifikacijo osebe, o kateri se zahteva podatek.

Centralna evidenca razvida oseb iz prvega odstavka tega člena vsebuje podatke iz členov od 27. do 29. člena tega zakona.

Skladno z zakonom, ki ureja varstvo osebnih podatkov, in zakonom, ki ureja splošni upravni postopek, je upravljavcu zbirke podatkov oziroma osebi, ki jo upravljavec pooblasti, osebam, ki so pooblaščenice za nadzor nad delom zavodov, sodišču, državnemu tožilstvu ter policiji glede kazenskega postopka, ki teče zoper obsojeno osebo, za izvajanje njihovih nalog in pooblastil, povezanih s pregonom storilcev kaznivih dejanj ter z vodenjem kazenskega postopka, o vključenih v probacijo dopusten neposredni elektronski dostop do naslednjih podatkov iz centralne evidence:

- ime in priimek,
- davčna številka,
- EMŠO,
- rojstni podatki,
- stalno ali začasno prebivališče,
- državljanstvo,
- probacijsko enoto,
- vrsta probacijske aktivnosti

je dopusten tudi osebi, na katero se podatki nanašajo.

Centralna evidenca iz prvega odstavka tega člena se povezuje z informacijskim sistemom sodišč, s katerim si v varni elektronski obliki izmenjuje podatke in dokumente, ki so jih uprava in sodišča dolžni posredovati na podlagi tega zakona.

Uprava zagotavlja in je odgovorna za vzpostavitev, razvoj in delovanje elektronskega poslovanja v enotah in v centralni enoti v skladu z določbami zakona, ki ureja upravni postopek.

V. ORGANIZIRANOST PROBACIJSKE SLUŽBE

34. člen (probacijska služba)

Probacijo izvaja probacijska služba, ki je na podlagi tega zakona določena za izvrševanje nalog na področju skupnostnih sankcij in ukrepov.

Osrednje naloge probacijske službe je organiziranje, priprava, izvrševanje ter spremljanje skupnostnih sankcij in ukrepov.

Probacijska služba je organizirana kot Uprava za probacijo (v nadaljnjem besedilu: Uprava) kot organ v sestavi ministrstva, pristojnega za pravosodje (v nadaljevanjem besedilu: pristojno ministrstvo). Upravo za probacijo sestavlja centralna enota in območne probacijske enote. Število območnih probacijskih enot (v nadaljnjem besedilu: probacijska enota) in območje njihovega delovanja določi Vlada Republike Slovenije z uredbo.

Notranja organizacija in sistemizacija delovnih mest Uprave je določena z aktom o notranji organizaciji in sistematizaciji delovnih mest.

Pri opravljanju nalog probacijska služba sodeluje s pravosodnimi in drugimi državnimi organi, lokalnimi skupnostmi, znanstvenimi organizacijami, strokovnimi društvi, nevladnimi organizacijami in drugimi pravnimi osebami.

Probacijska služba deluje tako, da uživa spoštovanje drugih pravosodnih služb in civilne družbe zaradi statusa in dela probacijskih uslužbencev. Uprava si ta cilj prizadevajo doseči z zagotavljanjem ustreznih sredstev, temeljito izbiro in zaposlovanjem, ustreznim plačilom osebja in dobrim vodenjem.

35. člen (vodstvo Uprave)

Upravo in centralno enoto vodi direktor ali direktorica (v nadaljnjem besedilu: direktor).

Delo probacijske enote vodi vodja probacijske enote, ki je za svoje delo odgovoren direktorju Uprave.

36. člen (pristojnosti Uprave)

Pristojnosti centralne enote so:

- 1) koordinacija in usmerjanje dela med posameznimi probacijskimi enotami;
- 2) razvoj programov in mreže izvajalcev sankcij;
- 3) povezovanje z drugimi pristojnimi organi pri razvoju programov;
- 4) zagotavljanje pogojev za vključevanje storilcev v programe;
- 5) nadzor nad izvajanjem dela probacijskih enot;
- 6) zagotavljanje izobraževanja in usposabljanja probacijskih uslužbencev;
- 7) supervizija za probacijske uslužbenke;
- 8) evalvacija učinkovitosti ukrepov in programov;
- 9) sodelovanje z drugimi službami in organi;
- 10) mednarodno sodelovanje;
- 11) vodenje evidenc po tem zakonu

Uprava enkrat letno o svojem delu poroča pristojnemu ministrstvu.

37. člen (pristojnosti probacijskih enot)

Probacijske enote izvajajo probacijske naloge iz 7. člena tega zakona.

38. člen (krajevna pristojnost probacijskih enot)

Za izvajanje probacije so krajevno pristojne probacijske enote po stalnem prebivališču storilca.

Če storilec nima stalnega prebivališča, se določi krajevna pristojnost po njenem začasnem prebivališču, če nima niti tega, pa po njenem zadnjem stalnem prebivališču oziroma zadnjem začasnem prebivališču.

Če se krajevna pristojnost ne da določiti po prejšnjem odstavku, se določi po sedežu organa, ki je odločil o posamezni sankciji ali ukrepu.

Uprava lahko določi drugo probacijsko enoto, kot tisti, ki je krajevno pristojen, če je očitno, da se bodo tako lažje izvajale probacijske naloge ali če so za to drugi tehtni razlogi.

Sklep po prejšnjem odstavku izda direktor na predlog storilca, ki je sprožil postopek, ali na predlog probacijske enote.

39. člen
(delavci probacijske službe)

Delavci probacijske službe so probacijski uslužbenci ali uslužbenke (v nadaljnjem besedilu: probacijski uslužbenci), ki so javni uslužbenci. Probijski uslužbenci se morajo v okviru stalnega izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja obvezno redno izobraževati s področja dela s storilci.

Za probacijske uslužbenke Uprava organizira usposabljanje in izobraževanje za specifično področje in metode dela.

Pristojni minister podeljuje na predlog posebne komisije delavcem probacijske službe in drugim zaslužnim priznanja za izjemne uspehe širšega družbenega pomena, ki prispevajo k boljšemu izvajanju probacije ter k razvoju in krepitvi alternativnih oblik izvrševanja kazenskih sankcij.

40. člen
(posebne določbe za probacijske uslužbenke)

Za probacijske uslužbenke se uporabljajo splošni in posebni predpisi, ki urejajo delovna razmerja, zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje, če s tem zakonom ni drugače določeno.

Probijskim uslužbencem pripada poleg pravic iz delovnega razmerja v skladu z zakonom, ki ureja ta vprašanja za delavce v državnih organih, dodatno še tri dni letnega dopusta zaradi zahtevnosti dela in dodatek za delo izven rednega delovnega časa.

Probijski uslužbenci imajo izkaznico, njeno vsebino in obliko določi pristojni minister na predpisanem obrazcu.

41. člen
(uradni jezik)

Uradni jezik probacijske službe je slovenščina.

V probacijskih enotah, na območjih katerih živi avtohtona italijanska ali madžarska narodna skupnost, je uradni jezik tudi italijanščina oziroma madžarščina. Na teh območjih probacijske enote poslujejo, vodijo postopke, izdajajo upravne akte v slovenščini in v jeziku narodne skupnosti, če storilec uporablja italijanski oziroma madžarski jezik.

Kadar probacijska enota na prvi stopnji vodi postopek v italijanščini oziroma madžarščini, mora biti tudi drugostopenjska odločba izdana v istem jeziku.

42. člen
(nadzorstvo nad delom uprave)

Nadzorstvo nad zakonitim delom Uprave opravlja pristojno ministrstvo, ki se lahko seznanja pri storilcih o ravnanju z njimi ter izvajanju njihovih pravic, tudi brez navzočnosti delavcev Uprave.

Če je ministrstvo, pristojno za pravosodje pri nadzorstvu ugotovilo, da so kršene pravice storilcev, ukrene vse potrebno za zagotovitev pravic obsojencev.

VI. PREHODNE IN KONČNA DOLOČBA

43. člen
(prenos nalog v izvrševanje probacijskim enotam)

Z dnem začetka uporabe tega zakona se naloge, ki so s tem zakonom poverjene probacijskim enotam in so jih do začetka uporabe tega zakon opravljali drugi organi, prenesejo v izvrševanje pristojnim probacijskim enotam.

Z dnem začetka uporabe tega zakona prevzamejo probacijske enote od organov, ki so do začetka uporabe tega zakona izvajali posamezne probacijske naloge, v obravnavo vse storilce, pri katerih se probacijska naloga izteče po 1. juliju 2018.

Centri za socialno delo najkasneje tri mesece pred začetkom uporabe tega zakona posredujejo Upravi seznam o številu in vrsti probacijskih nalog, ki se iztečejo po roku iz prejšnjega odstavka.

S tem dnem se na probacijske enote prenese tudi vsa dokumentacija, povezana z opravljanjem nalog iz prejšnjega odstavka.

44. člen
(prenehanje veljavnosti posameznih zakonskih določb)

Z dnem začetka uporabe tega zakona prenehajo veljati tretja in četrta alineja prvega odstavka 12. a člen Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (Uradni list RS, št. Uradni list RS, t. 22/2000, 52/2002 - ZDU-1, 110/2002 - ZDT-B, 113/2005 - ZJU-B, 70/2006, 76/2008, 40/2009, 9/2011 - ZP-G, 96/2012 - ZPIZ-2, 109/2012, 54/2015, 102/2015 - ZPIZ-2B).

Z dnem začetka uporabe tega zakona se na koncu drugega odstavka 29. a člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij besedilo »pristojno policijsko postajo« nadomesti z besedilom »pristojna probacijska enota«.

45. člen
(seznam izvajalskih organizacij)

Centri za socialno delo morajo v tri mesece pred začetkom uporabe tega zakona Upravi posredovati sezname in sklenjene dogovore izvajalskih organizacij, v katerih obsojenci opravljajo delo v splošno korist.

46. člen
(seznam izvajalcev programov)

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za izobraževanje, šolstvo in šport, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za notranje zadeve in Ministrstvo za javno upravo so dolžni najkasneje tri mesece pred začetkom uporabe tega zakona posredovati Upravi seznam vseh programov, v katere se lahko vključujejo storilci vključeni v probacijo.

47. člen
(veljavnost podzakonskih aktov)

Z uveljavitvijo tega zakona prenehajo veljati:

- Pravilnik o izvrševanju varstvenega nadzorstva (Uradni list RS, št. 85/09 in 47/12);
- Pravilnik o izvrševanju dela v splošno korist (Uradni list RS, št. 109/08 in 46/12) kolikor se nanaša na izvršitev kazni pod pogoji iz kazenskega zakonika;

uporabljata pa se do uveljavitve podzakonskih predpisov po tem zakonu, če niso v nasprotju s tem zakonom.

48. člen
(vzpostavitev modela)

Do vzpostavitve modela za oceno kriminogenih dejavnikov in ponovitvene nevarnosti iz 13. člena tega zakona, se za izdelavo poročila uporabljajo podatki iz 27. člena tega zakona.

49. člen
(veljavnost dosedanjih predpisov)

Do spremembe zakona, ki ureja izvrševanje kazenskih sankcij in zakona, ki ureja kazniva dejanja ter kazenski postopek, se za potrebe tega zakona uporabljajo veljavne določbe.

50. člen
(uveljavitev in začetek uporabe zakona)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne 1. januarja 2018.

OBRAZLOŽITEV

K 1. členu: (temeljna določba)

Uvodni člen spada med temeljne določbe in opredeljuje vsebino zakona ter določa namen in vsebino probacije, način njenega izvajanja, organe, ki izvajajo probacijo ter njihove naloge. Odvzem svobode je zadnji ukrep – ultima ratio – sankcioniranja storilcev kaznivih dejanj, uporabljal naj bi se le za težja kazniva dejanja in takrat, ko katera koli druga sankcija ali ukrep ni učinkovit. Slovenija odstopa od drugih evropskih držav po organiziranosti izvrševanja skupnostnih sankcij in ukrepov – alternativnih sankcij, saj kot skoraj edina država članica nima organizirane enovite probacijske službe, kot jo poznajo drugod po Evropi. Trenutno nekatere probacijske dejavnosti in ukrepe izvajajo državni tožilci, centri za socialno delo in zavodi za prestajanje kazni zapora, izvajanje hišnega zapora, s katerim se lahko nadomesti izvrševanje kazni zapora do devetih mesecev, pa nadzira sodišče samo ali prek policije. V Sloveniji glede na povedano ni osrednjega organa, ki bi na ravni države skrbel za področje probacije, ga razvijal in nadziral izvajanje sankcij in ukrepov. Za potrebe tega zakona se za osumljenca, obdolženca, obsojenca in osebo, vključeno v probacijo, uporablja enoten izraz storilec, ki zajema vse te kategorije.

K 2. členu: (namen in vsebina probacije)

V tem členu je pojasnjen pomen izraza probacija, in sicer gre za izvajanje skupnostnih kazni, sankcij in ukrepov, ki so usmerjene v pomoč, varstvo in nadzorstvo storilcev, njen namen pa je zmanjšanje ponovitvene nevarnosti ob hkratnem uspešnem vključevanju storilca v družbo, pa tudi povečanju varnosti v skupnosti. Skupnostne sankcije so pomembne tako za storilce kot tudi za družbeno skupnost. Storilcem dajejo možnost prevzemanja odgovornosti za storjena kazniva dejanja in hkrati možnost za uspešno ponovno vključitev v družbo, družbi pa na dolgi rok zagotavlja večjo varnost pred ponovitvijo kaznivega dejanja. Pogostejša uporaba skupnostnih sankcij namesto kazni zapora ima tako finančne učinke kot tudi učinke na večjo varnost družbe kot celote. Skupnostne sankcije kljub vsemu pomenijo določene omejitve svobode, a omogočajo storilcem, da ostajajo v družbi in izpolnjujejo svoje obveznosti, naložene za storjeno kaznivo dejanje. Ker je za uspešno vključitev storilca v družbo pogosto potrebna pomoč storilcu z namenom odpravljanja razlogov, ki so pripeljali do storitve kaznivega dejanja, ga je treba vključiti tudi v določene skupine, programe, ki mu bodo pomagali spoznati vzroke, ki so ga vodili k storitvi

kaznivega dejanja in pomoč za njihovo odpravljanje. Da bi bili ti programi čim bolj strokovni, specialni in s tem čim bolj uspešni, mora država zagotavljati pogoje za njihov razvoj in izvajanje. Z razvojem in uporabo skupnostnih sankcij in ukrepov se želi na eni strani zmanjševati izrekanje kazni zapora, kot zadnje možnosti kaznovanja, kljub vsemu pa se mora tudi pri izrekanju skupnostnih sankcij tam, kjer bi se namen kaznovanja dosegel tudi z milejšimi sredstvi (denarna kazen, opomin,...), ohraniti načelo sorazmernosti med težo kaznivega dejanja in kaznijo zanj.

K 3. členu:
(temeljna načela)

Probacijo je treba izvajati ob upoštevanju temeljnih načel, od katerih je vsekakor načelo zakonitosti vodilno načelo, ki od probacijske službe zahteva, da delujejo v zakonskih okvirih, ki jih določa predlog tega ali drugi zakoni, pri tem pa morajo spoštovati človekove pravice tako storilca kot tudi žrtve kaznivega dejanja, ob nediskriminaciji glede na spol, barvo kože, raso, vero, invalidnost, spolno usmerjenosti, politično ali drugo prepričanje, narodnosti ali socialni izvor, premoženje,... ali kakšno drugo okoliščino.

Izvajanje probacije zahteva visoko strokovno znanje s poudarkom na specifičnosti dela s storilci kaznivih dejanj. Probacijska služba bo s strokovno obravnavo storilcem nudila pomoč pri identifikaciji vzrokov, ki so vplivali na storitev kaznivega dejanja in pri njihovem odpravljanju, pomoč pri razreševanju osebnih stisk in težav, pomoč pri urejanju življenjskih okoliščin in vzpostavljanju sprejemljivih oblik vedenja. S strokovno obravnavo bo probacijska služba pomagala storilcem tudi spremljati in nadzirati njihovo vedenje v različnih življenjskih situacijah in odpravljati tiste oblike vedenja, ki ovirajo njihovo uspešno vključevanje v družbeno skupnost.

K 4. členu:
(pravice storilca)

Ker gre pri probaciji za izvajanje skupnostnih sankcij, ki so usmerjene v pomoč, varstvo in nadzorstvo storilcev, njen namen pa je zmanjšanje ponovitvene nevarnosti ob hkratnem uspešnem vključevanju storilca v družbo, pa tudi povečanju varnosti v skupnosti, je probacija lahko uspešna le v primeru, če se storilec z njo strinja in pri izvajanju skupnostnih sankcij prostovoljno sodeluje. Pri izvajanju probacijskih nalog ima storilec pravico, da je z njimi seznanjen, prav tako ima pravico biti seznanjen z razpoložljivimi oblikami pomoči, ki so na voljo in pravico biti vključen v takšno pomoč. V primeru kršitve temeljnih človekovih pravic, ima storilec, ki je vključen v probacijo, pravico do sodnega varstva, v primeru drugih kršitev ali nepravilnosti, pa je zagotovljena pravica do pritožbe na direktorja Uprave. Če direktor v roku 30 dni od vložitve pritožbe na pritožbo ne odgovori, ali pa storilec z odločitvijo ni zadovoljen, ima pravico do vložitve ugovora na pristojno ministrstvo, to je Ministrstvo za pravosodje. Če ministrstvo ugovoru ugodi, naloži odpravo nepravilnosti probacijski enoti.

K 5. členu:
(obveznosti storilca)

Ker so v probacijo vključeni storilci, katerim je sodišče (pogojna obsodba z varstvenim nadzorstvom, hišni zapor, delo v splošno korist), državni tožilec (postopek poravnavanja ali odložitev kazenskega pregona - delo v splošno korist, odprava ali poravnava škode) ali organ, pristojen za pogojni odpust (komisija za pogojni odpust - kadar naloži varstveno nadzorstvo), naložilo določene obveznosti, je njihova dolžnost, da izpolnjujejo naložene obveznosti in naloge ter tudi obveznosti in naloge, ki so navedene v osebni načrtu ter da sporočajo vse spremembe, ki vplivajo ali bi lahko vplivale na izvajanje probacijske naloge.

K 6. in 7. členu:
(podlaga za izvajanje probacije in naloge probacijskih enot)

V predlogu tega člena so navedene podlage, na temelju katerih probacijske enote izvajajo svoje probacijske naloge. Gre bodisi za zahtevo sodišča, da probacijska enota izdela poročilo o storilcu, ki bo sodišču v pomoč pri odločitvi o vrsti sankcije, bodisi za zahtevo državnega tožilca za pripravo poročila kot pomoč pri odločitvi o kazenskem pregonu; za sodno odločbo, s katero

sodišče odloči o: pogojni obsodbi z varstvenim nadzorstvom, o hišnem zaporu, o opravljanju dela v splošno korist; ali gre za sklep državnega tožilstva s katerim odloči o odložitvi kazenskega pregona, če bo storilec opravil kakšno splošno koristno delo (delo v splošno korist) ali mu je naložena odprava ali poravnava škode, povzročene s storitvijo kaznivega dejanja; ali za sporazum, sklenjen med državnim tožilcem in storilcem v postopku poravnavanja, ko se vsebina sporazuma nanaša na opravljanje dela v splošno korist. Prav tako je probacijska enota pristojna za izvajanje pogojnega odpusta z varstvenim nadzorstvom, o katerem odloča organ, pristojen za pogojni odpust – po zdaj veljavni zakonodaji je to komisija za pogojni odpust. Predlog zakona predvideva aktivnosti probacijske enote tudi v primerih, ko zavod za prestajanje kazni zapora predlaga storilca za pogojni odpust z varstvenim nadzorstvom in zato zavod pozove probacijsko enoto k sodelovanju. Podrobnejši način izvajanja probacije, poročanja sodišču, tožilstvu ali zavodu za prestajanje kazni zapora in vodenje dokumentacije s pravilnikom določi pristojni minister.

K 8. členu:

(obveznost pristojnega organa)

V tem členu predlog zakona določa skrajni osemdnevni rok, v katerem mora sodišče, državni tožilec ali organ, pristojen za pogojni odpust (pristojni organ), pristojni probacijski enoti posredovati vso dokumentacijo (sodbo ali sklep sodišča, sklep ali sporazum državnega tožilca, predlog organa, pristojnega za pogojni odpust – pravni akt), potrebno za izvajanje probacijskih nalog oziroma za pripravo osebnega načrta, na podlagi katerega probacijska enota izvaja svoje naloge. S prejemom dokumentacije dobi probacijska enota prvo informacijo o tem, da bo za določenega storilca morala izvajati probacijske naloge.

K 9. členu:

(poziv storilcu)

Ko je probacijska enota na podlagi posredovane dokumentacije s strani sodišča, državnega tožilca ali organa, pristojnega za pogojni odpust (pristojni organ), seznanjena z izrečeno skupnostno sankcijo, ki jo bo morala izvajati s storilcem, pozove storilca, da se zgloši na probacijski enoti z namenom priprave osebnega načrta. Poziv storilcu na zglošitev v probacijski enoti zaradi priprave osebnega načrta pomeni začetek izvajanja probacijske naloge za posameznega storilca. Storilec mora biti pozvan najkasneje v roku 15 dni od dne, ko probacijska enota prejme pravni akt. Petnajst dnevni rok je rok, v katerem mora probacijska enota pozvati storilca, da se določenega dne ob določenem času zgloši v probacijski enoti. Storilec se je dolžan zglošiti na pristojni probacijski enoti v osmih dneh od dneva, ko je bil pozvan na zglošitev. Če tega ne stori in če tudi svojega izostanka ne opraviči ali če mu poziva za zglošitev ni mogoče vročiti na naslovu, ki ga je navedel kot naslov bivanja, mora probacijska enota o tem nemudoma obvestiti organ, ki je izrekel sankcijo ali ukrep. Pristojni organ po prejemu obvestila o izostanku ali o tem, da kljub danemu soglasju ni pripravljen sodelovati pri izvajanju osebnega načrta in da zaradi tega niso več podani pogoji za njegovo izvajanje, lahko prekliče izrečen ukrep in na novo določi sankcijo. Morebitni preklic izrečenega ukrepa je v izključni pristojnosti pristojnega organa, ki je ukrep določil, prav tako nadomestitev izrečenega ukrepa z drugo sankcijo. Mora pa pristojni organ odločiti zelo hitro, predlog zakona določa tri dnevni rok. Če se organ o preklicu ukrepa oziroma za spremembo sankcije ne bo odločil, bo probacijska enota ponovno pozvala storilca k sklenitvi osebnega načrta.

K 10. členu:

(določitev svetovalca in priprava osebnega načrta)

Vodja probacijske enote vsakemu storilcu, ki je na podlagi ukrepa pristojnega organa napoten na probacijo, v petih dneh od prejema pravnega akta določi svetovalca, ki skupaj s storilcem pripravi osebni načrt. Osebni načrt je temeljni dokument, na podlagi katerega se izvajajo probacijske naloge. Svetovalec pripravi osebni načrt na podlagi ocene kriminogenih dejavnikov in ponovitvene nevarnosti, razgovora s storilcem, njegovih individualnih potreb in na podlagi dokumentacije, ki mu je na voljo. V njem so določene posamezne aktivnosti, po potrebi tudi opredelitev dejavnikov, ki vplivajo na storitev kaznivega dejanja storilca, opredelitev ukrepov, katerih cilj je odprava teh dejavnikov, stiki storilca s svetovalcem – pri tem je treba določiti način

opravljanja stikov (osebno - pri storilcu ali v probacijski enoti, po elektronski pošti,...), pogostost stikov, način izvrševanja varstvenega nadzorstva, način izvajanja nalog, ki jih z navodili določi bodisi sodišče (pri pogojni obsodbi z varstvenim nadzorstvom), bodisi organ, pristojen za pogojni odpust (pri pogojnem odpustu z varstvenim nadzorstvom), izvajalec in število ur opravljanja dela v splošno korist. Stiki s storilcem se bodo izvajali v obliki individualnih razgovor ali v obliki skupinskih srečanj, ki bodo lahko potekali bodisi v prostorih probacijske enote ali pa izven nje pri kot npr. pri izvajalcih sankcij, pa tudi na domu storilca, če bo tako določeno z osebnim načrtom. Ko svetovalec skupaj s storilcem pripravi osebni načrt, ga da v potrditev vodji probacijske enote. Ker naj bi skupnostne sankcije predstavljale alternativno obliko kazenskih sankcij, naj bi se izvajale ob prostovoljnem soglasju in sodelovanju storilca, zato predlog zakona tudi predpisuje, da mora storilec s svojim podpisom sprejeti osebni načrt. Če storilec osebnega načrta ne želi podpisati, pomeni, da se z njegovim izvajanjem ne strinja kljub temu, da osebni načrt pripravita svetovalec in storilec skupaj, zato izvajanje probacijske naloge ni mogoče. V takšnem primeru probacijska enota o tem obvesti pristojni organ.

K 11. členu:

(spremljanje osebnega načrta)

Kot je navedeno že v temeljnih določbah predloga tega zakona, pomeni probacija izvajanje prepisanih kazni, sankcij in ukrepov, ki se izvajajo v skupnosti in so usmerjene v pomoč, varstvo in nadzorstvo storilcev. Pomoč, varstvo in nadzorstvo nad storilci in nad izvajanjem ukrepov, določenih s strani pristojnih organov in konkretiziranih z osebnim načrtom, opravlja probacijska enota oziroma svetovalec, ki ga za vsakega storilca določi vodja probacijske enote. Kadar sodišče namesto kazni zapora naloži storilcu izvrševanje dela v splošno korist, ali kadar državni tožilec ovadbo ali obtožni predlog odstopi v postopek poravnavanja in se vsebina sporazuma, sklenjenega med poravnalcem in storilcem nanaša na opravljanje dela v splošno korist ali kadar se državni tožilec s soglasjem oškodovanca odloči za odložitev kazenskega pregona pod pogojem, da je osumljenec pripravljen ravnati se po navodilih in izpolniti nalogo opravljanje dela v splošno korist, mora svetovalec storilcu poiskati ustreznega izvajalca, pri katerem bo storilec opravil naloženo delo v okviru ur, ki so mu določene, izvajalec, pri katerem bo storilec opravljal delo v splošno korist, pa mora v skladu z dogovorom, ki ga sklene s probacijsko enoto, poročati o poteku izvajanja nalog za posameznega storilca. Če svetovalec na podlagi poročila izvajalca ugotovi, da napoteni storilec ne izpolnjuje dela, ki mu je bilo naloženo v izvrševanje, o tem obvesti bodisi sodišče, bodisi državnega tožilca, odvisno od tega, kdo je izrekel takšen ukrep.

Prav tako morajo ravnati tudi vsi tisti izvajalci sankcij, pri katerih storilci v skladu z odločitvijo pristojnega organa in osebnim načrtom opravlja kakšno nalogo, ki jim je bila odrejena v navodilih v okviru izrečenega varstvenega nadzorstva ali odložitve kazenskega pregona. Pri tem gre za izvajalce ustreznih skupinskih ali individualnih socialnovarstvenih, izobraževalnih, psihosocialnih, zdravstvenih, terapevtskih in drugih programov, ki jih izvajajo organi, organizacije, nevladne organizacije ali druge pravne ali fizične osebe z namenom odpravljanja težav, ki so pripeljale do storitve kaznivega dejanja. Ob koncu izvajanja osebnega načrta izdela svetovalec končno poročilo.

K 12. členu:

(posledice neizpolnjevanja osebnega načrta)

Predlog tega člena podrobneje določa obveznosti svetovalca, ki je zadolžen za pripravo in izvajanje osebnega načrta za posameznega storilca, kako ravnati v primeru kadar storilec bodisi ne sodeluje s svetovalcem pri izvajanju načrta, bodisi v celoti ali samo deloma ne izpolnjuje nalog in obveznosti, določenih z osebnim načrtom. V tem primeru svetovalec opozori storilca na kršitev izvajanja osebnega načrta, lahko pa mu tudi predlaga spremembo osebnega načrta ali pa sodišču, tožilstvu ali organu, pristojnemu za pogojni odpust predlaga spremembo navodil. Če kljub vsem tem ukrepom storilec še vedno ne sodeluje ali ne izvaja osebnega načrta, lahko vodja probacijske enote pristojnemu organu predlaga preklic pogojne obsodbe ali preklic pogojnega odpusta oziroma da se izrečena kazen zapora izvrši v obsegu neopravljenega dela v splošno korist. Pristojni organ mora o takšnem predlogu vodje probacijske enote odločiti v osmih dneh od prejema predloga.

K 13. členu

(ocena kriminogenih dejavnikov in ponovitvene nevarnosti)

Za potrebe priprave osebnega načrta ali kadar sodišče oziroma državni tožilec probacijsko enoto zaprosi za izdelavo poročila o storilcu, ki mu služi pri odločitvi o vrsti izrečene sankcije oziroma pri odločitvi o začetku ali odložitvi kazenskega pregona. Probacijska enota s pomočjo predpisanega modela izdelava poročilo o oceni kriminogenih dejavnikov in ponovitvene nevarnosti. Model služi kot pripomoček, kako ravnati s storilcem, upošteva tveganje, ki ga predstavlja ter možnosti, s katerimi bi odpravili ponovitveno nevarnost z odpravljanjem razlogov, ki so pripeljali do storitve kaznivega dejanja. Ker imajo tak, seveda posamezni državi in njeni pravni ureditvi prilagojen model skoraj vse države, kjer se probacija izvaja, služi ta model tudi kot osnova za primerjalno statistiko in s tem olajšuje poročanje organov, pristojnih za probacijo.

K 14. členu

(vloga probacijske enote pri delu tožilstva)

V predlogu tega člena so navedene pristojnosti in naloge probacijske enote pri delu državnega tožilca. Pri tem gre za izvajanje dveh nalog, ki jih ima probacijska enota na podlagi zakona, ki ureja kazenski postopek, in sicer v postopku poravnavanja ali pri odložitvi kazenskega pregona in za pripravo poročila, ki služi državnemu tožilcu pri odločanju o teh dveh možnostih.

Državni tožilec sme ovadbo ali obtožni predlog za določena kazniva dejanja odstopiti v postopek poravnavanja, pri čemer upošteva vrsto in naravo dejanja, okoliščine, v katerih je bilo dejanje storjeno, osebnost storilca, njegovo predkaznovanost za istovrstno ali drugo kaznivo dejanje, kot tudi stopnjo njegove kazenske odgovornosti. Kadar se državni tožilec tudi na podlagi poročila, ki ga je na svojo zahtevo prejel od probacijske enote in ki vsebuje oceno kriminogenih dejavnikov in ponovitvene nevarnosti odloči, da bo ovadbo ali obtožni predlog odstopil v postopek poravnavanja in v sporazumu o poravnavanju določi nalogo opravljanja dela v splošno korist, izvajanje takšnega sporazuma na podlagi osebnega načrta pripravi in vodi probacijska enota.

Prav tako ima probacijska enota pristojnost izvajanja probacije v primeru, ko se državni tožilec s soglasjem oškodovanca odloči za odložitev kazenskega pregona, ter mu naloži bodisi odpravo ali poravnavo škode, povzročene s kaznivim dejanjem, bodisi za opravo dela v splošno korist.

V vseh teh primerih svetovalec spremlja in nadzira izpolnjevanje teh nalog in poroča državnemu tožilcu o njihovem izvajanju, morebitnih kršitvah ali neizpolnjevanju nalog ter poroča tožilcu vsake štiri mesece oziroma vsakih šest mesecev, če naloga traja več kot eno leto, oziroma takrat, ko ugotovi, da storilec naloge v celoti ali delno ne izvaja.

K 15. členu

(vloga probacijske enote pri delu sodišča)

Prav tako kot v primeru pristojnosti probacijske enote pri delu tožilstva, probacijska enota na zahtevo sodišča pripravi poročilo o kriminogenih dejavnikih in ponovitveni nevarnosti. Sodišču je takšno poročilo, če seveda zanj zaprosi, v pomoč pri odločanju o primerni sankciji – ali se bo odločil za kazen (zapor, hišni zapor, delo v splošno korist), opozorilno sankcijo, opozorilno sankcijo z varstvenim nadzorstvom, ... in če se odloči za slednje, kakšno navodilo ob varstvenem nadzorstvu bi bilo za storilca najustreznejše. Svetovalec med izvajanjem ukrepa poroča sodišču o njegovem izvajanju, prav tako javi sodišču morebitno nesodelovanje in neizvajanje osebnega načrta.

K 16. členu

(vloga probacijske enote pri delu organa, pristojnega za pogojni odpust)

Po veljavni zakonodaji o pogojnem odpustu odloča komisija za pogojni odpust, ki za svojo odločitev, ali so izpolnjeni pogoji za pogojni odpust, poleg podatkov, ki se vodijo v kazenski evidenci in podatkov o morebitnih drugih kazenskih postopkih, potrebuje tudi podatke o kriminogenih dejavnikih in ponovitveni nevarnosti, ki so komisiji v pomoč tudi pri odločitvi, ali

storilec potrebuje določen čas po odpustu tudi varstveno nadzorstvo. Vloga svetovalca oziroma probacijske enote pri delu organa, pristojnega za pogojni odpust je glede spremljanja in nadziranja storilca enaka kot pri delu sodišča ali državnega tožilca.

K 17. členu

(izvrševanje varstvenega nadzorstva)

Predlog zakona v tem členu uvaja bistveno vsebinsko novost, saj določa, da se, kadar sodišče izvršitev kazni zapora ali denarne kazni nadomesti z delom v splošno korist, ali kadar dopusti izvršitev kazni zapora s hišnim zaporom, ob tako izrečenem ukrepu vedno izvaja tudi varstveno nadzorstvo. Ker probacija pomeni izvajanje skupnostnih sankcij, ki so usmerjene v pomoč, varstvo in nadzorstvo storilcev, njen namen pa je zmanjšanje ponovitvene nevarnosti ob hkratnem uspešnem vključevanju storilca v družbo, pa tudi povečanju varnosti v skupnosti, se ga nikakor ne sme obravnavati kot zgolj nadzorno nalogo, pač pa kot način svetovanja, pomoči in spodbujanja storilca k odpravi vzrokov, ki so pripeljali k storitvi kaznivega dejanja in s tem zmanjšanju oziroma odpravi ponovitvene nevarnosti. Varstveno nadzorstvo vključuje pomoč, nadzor in varstvo s ciljem usmerjanja storilca k oblikam vedenja in vzpostavljanju življenjskih okoliščin, ki odvrtačo od ponovitve kaznivega dejanja ter spremljanje izpolnjevanja nalog in ciljev, določenih z osebnim načrtom. Pomoč je usmerjena v razreševanje stisk in težav ter vzpostavljanje življenjskih okoliščin in ustreznih sprejemljivih oblik vedenja. Nadzor je usmerjen v spremljanje in usmerjanje posameznika v različnih okoliščinah. Varstvo obsega vse potrebne ukrepe in aktivnosti, ki storilca usmerjajo k oblikam vedenja, ki odvrtačo od storitve novega kaznivega dejanja.

V praksi se le redko zgodi, da bi sodišče ali pa organ, pristojen za pogojni odpust, (komisija za pogojni odpust) izreklo le varstveno nadzorstvo, brez dodatnih navodil. Navodila, s katerimi se obsojenca usmerja v zvezi z njegovim vedenjem do okolice, so le nadaljnja možna sestavina varstvenega nadzorstva. Temeljni razlog za odreditev določenega navodila je vsekakor njegova potrebnost v povezavi s pozitivno prognozo, da storilec ne bo storil novega kaznivega dejanja.

Kadar pristojni organ ob izrečenem varstvenem nadzorstvu storilcu naloži zdravljenje odvisnosti od alkohola ali drog, lahko probacijska enota, kadar utemeljeno sumi, da je storilec pod vplivom alkohola ali prepovedane droge, opravi preizkus njihove prisotnosti. V praksi bo do takšne situaciji prišlo le redko, saj se takšna naloga - zdravljenje odvisnosti od alkohola ali drog lahko ob varstvenem nadzorstvu naloži le ob soglasju obsojenca in se izvaja v ustreznem zdravstvenem zavodu, ki bo že na podlagi tega zakona dolžan obveščati probacijsko enoto o poteku zdravljenja. Le v primeru, ko bi ob neposrednem osebnem stiku storilca in svetovalca, svetovalec utemeljeno posumil, da je storilec pod vplivom alkohola ali drog, bi lahko opravil preizkus njihove prisotnosti.

K 18. členu, 19. in 20. členu

(izvrševanje dela v splošno korist)

Predlog zakona v teh členih ureja izvrševanje dela v splošno korist. Probacijska služba bo od centrov za socialno delo prevzela izvrševanje dela v splošno korist in ga izvrševala vedno, kadar bo storilcu naložen tak ukrep – bodisi kadar sodišče kaznen zapora nadomesti z delom v splošno korist, ali kadar državni tožilec v postopku poravnavanja ali odloženega pregona odloči opravilo takšnega dela. Nalogo oblikovanja in širjenja mreže izvajalskih organizacij, pri katerih bi storilci lahko opravljali delo v splošno korist naj bi prevzela centralna enota, pri čemer predlog zakona, tako kot že veljavna zakonodaja, od samoupravnih lokalnih skupnosti terja, da zagotavljajo takšno obliko dela ob hkratnem zagotavljanju izvajalskih organizacij na njihovem področju. Seznam takšnih, nepridobitnih del in seznam izvajalskih organizacij bodo morale samoupravne lokalne skupnosti centralni enoti posredovati najmanj enkrat letno. Izvajalska organizacija je lahko vsaka pravna oseba v Republiki Sloveniji, ki opravlja humanitarno ali komunalno dejavnost, dejavnost na področju varstva narave ali druge dejavnosti v javnem interesu, če teh dejavnosti ne izvaja izključno zaradi pridobivanja dobička.

Predlagane spremembe, ki se nanašajo na izvrševanje dela v splošno korist bodo delno vsebinsko prenesene in urejene v novem zakonu o probaciji, delno pa bi bilo treba spremeniti

obstoječe določbe Kazenskega zakonika.

Delo v splošno korist kot ena od pomembnejših skupnostnih sankcij se kljub dolgoletni umeščenosti v Kazenski zakonik, vsaj na področju izvrševanja kazenskih sankcij (pri prekrških je pogostejša) ne izreka tako pogosto, kot bi se zaradi svoje narave in pomena lahko. Eden od razlogov je v tem, da po veljavni ureditvi lahko sodišče izreče opravljanje dela v splošno korist le na predlog obdolženca, ki pa morebiti o taki možnosti sploh ni seznanjen. Zato predvidena sprememba te določbe, ki naj bi bila vsebinsko skoraj v celoti prenesena v Zakon o probaciji določa, da kadar izreče sodišče kazen zapora do šest mesecev, se ta izvrši tako, da obsojenec namesto kazni zapora opravi delo v splošno korist, razen če tak način izvršitve kazni ne bi dosegel svojega namena ali pa je njena izvršitev nemogoča ali otežena, ob soglasju obsojenca. S tem bi dosegli, da se praviloma krajše zaporne kazni nadomeščajo s skupnostnimi sankcijami ter se na ta način sledi mednarodnim priporočilom, vezanim na skupnostne sankcije. Predlog zakona določa tudi plačilo stroškov, povezanih z izvrševanjem dela v splošno korist, in sicer določa, da se stroški povezani z zavarovanjem za poklicne bolezni ali poškodbe pri delu in primer smrti kot posledice poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, stroški zdravstvenega pregleda in usposabljanja za varno opravljanja dela krijejo iz državnega proračuna, stroške prevoza, malice in druge stroške, povezane z izvršitvijo dela v splošno korist pa krije storilec sam, razen v primeru, da je na dan sklenitve dogovora upravičenec do socialnovarstvenih prejemkov. Podrobnejše način izvrševanja dela v splošno korist bo s pravilnikom določil pristojni minister.

Predlog zakona predpisuje tudi pogoje, pod katerimi lahko storilec predlaga odložitev ali prekinitev izvajanje dela, pri čemer določa, da se za ugotavljanje razlogov, pogojev in rokov za odložitev ali prekinitev, oziroma za podaljšanje prekinitve izvrševanja dela v splošno korist smiselno uporabljajo določbe zakona, ki urejajo izvrševanje kazenskih sankcij.

K 21. členu (hišni zapor)

Po veljavni zakonodaji se kazen zapora izvršuje kot hišni zapor, če glede na nevarnost obsojenca, možnost ponovitve dejanja ter osebne, družinske in poklicne razmere obsojenca v času izvrševanja kazni ni potrebe po prestajanju kazni v zavodu ali je zaradi bolezni, invalidnosti ali ostarelosti obsojenca kazen treba in jo je mogoče izvrševati v ustreznem javnem zavodu.

V veljavni ureditvi je hišni zapor urejen izrazito restriktivno in nadzorstveno ter ne omogoča rehabilitativnega in resocializacijskega dela z obsojenim. Glede na trenutne določbe je obsojenec, ki kazen zapora prestaja v obliki hišnega zapora, paradoksalno celo v slabšem položaju kot obsojenec, ki jo prestaja v zavodu, saj mu ni nudena posebna obravnava, niti ni z njim sestavljen osebni načrt, niti ne sodeluje v potrebnih programih. Takšna oblika hišnega zapora je zaradi poostrenega nadzora policije pretirano omejujoča do obsojenca, hkrati mu pa ne omogoča v dovoljšni meri prehoda k sprejemljivim vzorcem vedenja. Obenem je zaradi sedanje zasnove bolj kot se zdi smiselno, omejeno tudi sodišče pri izrekanju skupnostnih sankcij, ki hišnemu zaporu ne more dodati potrebnih dodatnih vsebin.

Obsojenec, ki prestaja kazen zapora v hišnem zaporu je v okviru pravil o izvrševanju hišnega zapora v bistvu bolj omejen v svojih svoboščinah, kot tisti, ki kazen prestaja znotraj zavoda. Zaradi strogih pravil o prepovedi oddaljevanja od stavbe in omejenih stikov ter zaradi omejenih ugodnosti, ki jih sicer zaradi aktivnega prizadevanja in doseganja uspehov pri izpolnjevanju osebnega načrta v zavodu imajo obsojenci, ki kazen prestajajo v zaporu ter ob odsotnosti resocializacijske funkcije, ki naj bi jo vsaka kazenska sankcija prvenstveno imela, je predlagano obvezno izvajanje varstvenega nadzorstva tako ob izrečenem hišnem zaporu kot pri izvrševanju dela v splošno korist vsekakor pozitivni premik pri izvrševanju alternativnih sankcij, pri čemer se prepušča svetovalcu, da pri pripravi osebnega načrta glede na vrsto kaznivega dejanja, okoliščine storitve kaznivega dejanja in druge okoliščine glede na osebnost storilca pripravi načrt aktivnega dela z obsojencem.

Predlog spremenjene zasnove hišnega zapora zato že v osnovi načinu izvrševanja kazni zapora v obliki hišnega zapora dodaja varstveno nadzorstvo, ki bo probacijskim enotam zagotovil možnost za intenzivno delo z obsojenim in obenem zagotovil, da bo obsojeni deležen potrebne

pomoči, varstva in nadzora, ki bodo glede intenzivnosti prilagojene njegovim potrebam. S tem je hišnemu zaporu dodana potrebna vsebina, kar prepreči do sedaj izrazito nadzorstveno naravo ukrepa in ga naredi bolj primernega in tudi bolj fleksibilnega glede na značilnosti posameznega primera. Obenem se za izvajanje hišnega zapora zadolži probacijsko enoto, kar je glede na strukturo in pooblastila bistveno bolj primerno kot sedanja ureditev deljenih pristojnosti med sodiščem, policijo in zaporom. S poglobitvijo in razširitvijo koncepta hišnega zapora se razširja polje primerov, v katerih bodo sodišča lahko presodila, da je primeren, kar lahko pripelje do pozitivnih učinkov pri strukturi izrečenih sankcij, ki je eden izmed ciljev ustanavljanja probacije.

Storilec, kateremu je sodišče izvršitev kazni zapora izreklo v obliki hišnega zapora, se bo na podlagi poziva sodišča na prestajanje hišnega zapora, tudi po novem zglasil v zavodu, v katerem bi bil sicer napoten na prestajanje kazni zapora. Zavod bo, tako kot doslej, opravil celoten postopek identifikacije in o tem obvestil sodišče ter namesto policije po predlogu tega zakona, pristojno probacijsko enoto, saj policija ne bo več opravljala nadzorstva nad izvajanjem hišnega zapora, pač pa bo to v pristojnosti probacijske službe. Sodišče po novem s sodbo ali s posebnim sklepom, s katerim bo dopustil izvršitev kazni zapora s hišnim zaporom, ne bo več določalo izjem od prepovedi oddaljevanja od stavbe in načina, po katerem osebe, ki jih obsojenec obiskuje v okviru dovoljenega oddaljevanja od stavbe, obveščajo za nadzor pristojne organe o obiskih storilca, o izvajanju delovne obveznosti in drugih okoliščinah povezanih z dovoljenim oddaljevanjem storilca, pač pa bo to določeno v osebni načrtu, obveščalo pa se bo probacijsko enoto.

K 22. členu

(sodelovanje probacijske enote in zavoda)

Po veljavni ureditvi odloča o pogojnem odpustu komisija za pogojni odpust, in sicer na prošnjo obsojenca ali njegovih ožjih družinskih članov, rejnika, skrbnika ali na predlog direktorja zavoda za prestajanje kazni zapora. Zaradi odločanja o pogojnem odpustu lahko zavod pridobiva podatke od sodišča ali zoper obsojenca teče drug kazenski postopek in podatke iz kazenske evidence. Po predlogu tega zakona pa bo imel zavod možnost, da v primeru, ko bo menil, da storilec za uspešnejšo socialno vključevanje po odpustu potrebuje varstveno nadzorstvo, pozove probacijsko enoto k sodelovanju. Ker bo probacijska enota že v tej fazi sodelovala z zavodom in storilcem, bo lažje pripravila osebni načrt za storilca po odpustu iz zavoda, seveda v primeru, ko bo organ, pristojen za pogojni odpust storilcu odobril pogojni odpust z varstvenim nadzorstvom, pri tem pa bo izhajal iz osebnega načrta, izdelanega v času prestajanja kazni zapora.

K 23. členu

(pomoč pri reševanju težav in izpolnjevanju navodil)

V predlogu tega člena je podrobneje določena vloga svetovalca pri izvrševanju varstvenega nadzorstva. Varstveno nadzorstvo, kot ga opredeljuje kazenski zakonik vključuje pomoč, nadzor in varstvo. Kadar pristojni organ ob varstvenem nadzorstvu storilcu odredil tudi eno ali več navodil, ki lahko vključujejo eno od osmih nalog, ki so taksativno naštet v zakonu, ki ureja kazenske sankcije, bo probacijska enota napotila storilca v ustrezen individualni ali skupinski program – pri tem gre lahko za že utečen ustrezen socialnovarstveni, izobraževalni, zdravstveni ali drug skupinski program, ali pa se bo storilca vključilo v individualno obravnavno pri ustreznem izvajalcu. Izvajalec takšnega skupinskega ali individualnega programa, na katerega je v okviru varstvenega nadzorstva z navodili storilec napoten, mora v skladu z dogovorom, sklenjenim z izvajalcem programa, redno poročati o izvajanju navodil z namenom spremljanja izvajanja in nadzora nad izvajanjem ukrepa.

K 24. členu

(sodelovanje z drugimi izvajalci)

Če svetovalac v okviru izvrševanja varstvenega nadzorstva ugotovi, da potrebuje storilec poleg vključitve v individualni ali skupinski program v skladu z naloženimi navodili, še kakšno drugo pomoč - kot na primer pri iskanju zaposlitve, nastanitve, izobraževanju, zdravljenju, se bo svetovalac ob soglasju s storilcem povezal tudi z drugimi organi, ki storilcu lahko nudijo potrebno

pomoč.

K 25. členu
(prostovoljci)

Pri izvrševanju skupnostnih sankciji oziroma ukrepov lahko sodelujejo prostovoljci, če se storilec s tem strinja. Seveda mora biti delo prostovoljcev jasno ločeno od dela probacijskih uslužbencev, saj prostovoljci ne smejo opravljati dela, ki ga morajo opravljati profesionalni uslužbenci, saj imajo tudi drugačna znanja in usposobljenosti. Uprava sklene s prostovoljskimi organizacijami ali organizacijami s prostovoljskim programom dogovor o načinu izvajanja prostovoljnega dela pri izvajanju probacijskih nalog, načinu sodelovanja Uprave pri izbiri in usposabljanju prostovoljcev in mentorstvu ter o načinu njihovega financiranja z namenom povračila stroškov, ki so nastali v zvezi z izvajanjem prostovoljnega dela, prostovoljcem.

Izjema od zakona, ki ureja prostovoljstvo pa je možnost, dana Upravi za probacijo, da sama neposredno izvaja organizacijo prostovoljnega dela.

K 26. členu
(zbirka podatkov)

Po zakonu o varstvu osebnih podatkov je zbirka osebnih podatkov vsak strukturiran niz podatkov, ki je dostopen na podlagi meril, ki omogoča uporabo ali združevanje podatkov. Predlog tega zakona zato predvideva zbirko podatkov o storilcih, vključenih v probacijo, in ki se nanašajo na tri sklope podatkov, in sicer: na podatke o storilcu in njegovih družinskih članih, na podatke, ki se nanašajo na izvajanje probacijskih nalog ter na podatke o storilcu, zbrane tekom izvajanja probacijskih nalog. Opredeljen je tudi namen in obseg zbiranja teh podatkov.

K 27. členu
(na podatke o storilcu in njegovih družinskih članih)

V tem členu so taksativno naštetih podatki, ki se zbirajo o storilcu in njegovih družinskih članih ter o družinskih in socialnih razmerah ter družinskem statusu.

K 28. členu
(podatki, ki se nanašajo na izvajanje probacijskih nalog)

V tem členu so navedeni podatki, ki se nanašajo na izvajanje probacijske naloge, in sicer: pravni akt, ki je podlaga za izvrševanje skupnostne sankcije – bodisi da gre za odločbo sodišča, akt tožilca, komisije pristojne za pogojni odpust,..., trajanje skupnostne sankcije, izvajalca, svetovalca za izvajanje probacijske naloge in drugi podatki, ki se nanašajo na izvajanje probacijskih naloge.

K 29. členu
(podatki o storilcu, ki se zbirajo med izvajanjem probacijske naloge)

V tem členu so naštetih podatki, ki se zbirajo med izvajanjem probacijske naloge in se uporabljajo pri pripravi ali spremembi osebnega načrta storilca. Upravljelec zbirke podatkov ali oseba, ki jo upravlja pooblasti, pridobiva in zbira podatke bodisi od storilca, od drugih oseb pa le, če se storilec s tem strinja in v to pisno privoli, pa tudi iz uradnih zbirk podatkov pri pravosodnih organih, zavodih za prestajanje kazni zapora, policije in drugih državnih organih, javnih zavodih, centrih za socialno delo, organih lokalne skupnosti in drugih.

K 30. členu
(upravljelec zbirke)

Kot je že obrazloženo k 26. členu, zbirka podatkov vsebuje podatke o identiteti storilca in njegovih družinskih članih, podatke, ki se nanašajo na izvajanje probacijskih nalog in podatke o storilcu, ki se zbirajo med samim izvajanjem probacijskih nalog. Upravljalci zbirke podatkov so posamezne

probacijske enote, saj so one tiste, ki podatke zbirajo.

K 31. členu

(shranjevanje in dostop do podatkov)

Osebnne spise, v katerih so osebni podatki o storilcih, je upravljalec zbirke podatkov dolžan ves čas, dokler je storilec vključen v probacijo, shranjevati in uporabljati tako, da so primerno zavarovani. Po zaključku izvajanja probacije pa se podatki arhivirajo in hranijo trajno. Dostop do podatkov iz osebnega spisa je omejen le na osebe, ki upravljajo z zbirkami podatkov oziroma tiste, ki jih upravljalec pooblasti za upravljanje s temi podatki, in na osebe, ki opravljajo nadzor nad delom enot in seveda samim osebam, na katere se podatki nanašajo. Če pa bi ugotovitve, ki se zbirajo med izvrševanjem probacije in se nanašajo na storilca, negativno vplivale na storilca če bi zanje vedel, se mu dostop do teh podatkov ne omogoči.

K 32. členu

(uporaba osebnih podatkov)

Osebnne podatke, ki se zbirajo o storilcih vključenih v probacijo, se sme uporabljati le za naloge, povezane z izvrševanjem z zakonom določenih nalog, uporabljajo pa jih lahko le delavci uprave, ministrstva pristojnega za pravosodje in centrov za socialno delo.

K 33. členu

(centralna evidenca o osebah, vključenih v probacijo)

Centralno evidenco o storilcih vključenih v probacijo, vodi centralna enota. Centralna enota za potrebe uvajanja, izvajanja, spremljanja, poročanja, mednarodne primerjave, evalviranja ter za znanstveno raziskovalne in statistične namene vodi statistične podatke v anonimizirani obliki. Podatke za centralno evidenco o storilcih posredujejo centralni enoti probacijske enote, kot upravljalci zbirke podatkov.

K 34. členu:

(probacijska služba)

Za potrebe izvajanja probacije se bo ustanovila probacijska služba, njeno organiziranost in način delovanja pa predpisuje predlog tega zakona.

Z uvedbo probacijske službe bo Slovenija pridobila organizacijo, ki bo zagotavljala:

- enoten razvoj dela na področju skupnostnih sankcij,
- enotno prakso pri izvrševanju skupnostnih sankcij in ukrepov,
- večjo povezanost služb in pravosodnih organov,
- večjo usposobljenost kadra,
- specializiranost nalog,
- poglobljeno obravnavo storilcev KD,
- vodenje analitike in statistike na enem mestu,
- prenos dobrih praks iz tujine in umeščenost službe v mednarodni prostor,
- pogostejše odločanje tožilcev oz. sodnikov za ukrepe oz. sankcije, ki se izvršujejo v skupnosti, s ciljem nadomeščanja krajših zapornih kazni z eno od alternativnih oblik,
- strokoven prispevek pri zmanjševanju povratništva,
- višji nivo humanosti pri obravnavi storilcev kaznivih dejanj,
- varstvo človekovih pravic.

Glede na to, da pomeni probacija izvrševanje kazni, sankcij in ukrepov, ki se izvajajo v skupnosti, so zakonsko predpisani in izrečeni storilcu kaznivega dejanja, gre po svoji naravi prav tako za izvrševanje kazenskih sankcij, zato predlog zakona predvideva podobno organiziranje probacijske službe, kot je organizirana Uprava RS za izvrševanje kazenskih sankcij. Probacijska služba naj bi bila tako organizirana kot Uprava RS za probacijo, kot organ v sestavi ministrstva,

pristojnega za pravosodje. Upravo za probacijo bo imela centralno enoto in – probacijske enote, kot notranje organizacijske enote ki bodo enakomerno razporejene po območju države. Število probacijskih enot in območje njihovega delovanja bo določila Vlada z uredbo. Uprava za probacijo bo pri svojem delu sodelovala s številnimi organi, organizacijami, društvi in drugimi pravnimi osebami.

K 35. členu

(vodstvo uprave in centralne enote)

V predlogu tega člena je navedeno, da naj bi delo uprave in centralne enote vodil direktor ali direktorica, ki ga nadomešča namestnik. Probacijsko enoto pa naj bi vodil vodja probacijske enote.

K 36. členu

(pristojnosti centralne enote)

Centralna enota bo, v nasprotju s probacijskimi enotami, ki bodo zadolženi za konkretno delo z osebami (storilci, obdolženci, obsojenci,...) imela koordinacijsko funkcijo med vsemi enotami, skrbela bo za izobraževanje tako probacijskih uslužbencev kot tudi v smislu osveščanja javnosti o potrebah probacije, sodišč, tožilcev o smiselnosti izrekanja alternativnih sankcij in o poslanstvu probacijskimi enotami. Centralna enota bo skrbela tudi za širjenje programov, ki jih storilci potrebujejo zaradi uspešne vključitve v družbo, spodbujanje izvajalskih organizacij za izvrševanja dela v splošno korist, nadzorstvo nad izvrševanje probacijskih nalog.

Seveda bo temeljna naloga Uprave koordinacija in usmerjanje dela med posameznimi probacijskimi enotami, ki bodo primerno razporejeni po okrožnih sodiščih, pri čemer je treba upoštevati, da probacijska služba ne more delovati učinkovito in strokovno, če je pretirano razdrobljena in deluje v premajhnih enotah s posameznimi probacijskimi uslužbenci, ki tako nimajo možnosti za učinkovito sodelovanje in deljenje izkušenj in znanj. Za koordinacijo med njimi, izmenjavo izkušenj in usmerjanje dela ter nadzor nad delom probacijskih enot v smislu enotnega načina bo skrbela Uprava. Druga, vsebinsko izredno pomembna naloga Uprave naj bi bil razvoj programov in mreže izvajalskih organizacij, povezovanje z drugimi pristojnimi organi pri razvoju programov ter zagotavljanje pogojev za vključevanje storilcev v programe. Tukaj gre na eni strani za že obstoječe socialnovarstvene, zdravstvene, izobraževalne, psihosocialne in druge programe, v katere se bodo storilci vključevali v primerih izvajanja naloženih nalog ob varstvenem nadzorstvu, na drugi strani pa za analizo potreb po novih programih in obenem s tem skrb za razvoj in spodbujanje novih programov, seveda ob zagotavljanju ustreznih sredstev za njihov razvoj in skrb. Kadar bo storilec potreboval vključitev v individualni program, ki ga izvaja ena ali več zasebnih pravnih ali fizičnih oseb in takšnega programa v okviru skupinskih programov ni na voljo, ali za storilca niso primerni, bo morala Uprava zagotoviti tudi sredstva za vključitev storilca v takšen program. Izvajanje probacije zahteva visoko strokoven in specialno izobražen kadar. V Sloveniji je izjemno nizek delež strokovnih delavcev, ki se ukvarjajo s strokovnim delom na področju izvrševanja kazenskih sankcij in post penale, primanjkuje ustreznega izobraževanja in usposabljanja. Strokovni delavci (iz centrov za socialno delo in zaporov) v večini, poleg svojih nalog, vezanih na storilca kaznivih dejanj, izvajajo tudi druge naloge, ki vsebinsko niso vezane na storilce, kar pomeni, da se od njih pričakuje poznavanje več vsebinskih področij dela. Nujno potrebna je zagotovitev specialnega izobraževanja s področja obravnave in dela s storilci kaznivih dejanj ter supervizija nad njihovim delom, kar bo ena od prioriteten nalog Uprave. Ne izvaja se evalvacija učinkovitosti ukrepov in programov, ki se nanašajo na izvrševanje alternativnih in kazenskih sankcij, kar je ključnega pomena za razvoj ustreznih programov za obravnavo storilcev kaznivih dejanj. Uprava bo med drugim skrbela tudi za sodelovanje z drugimi službami in organi ter za mednarodno sodelovanje in izmenjavo izkušenj ter za vodenje evidenc, ki jih predlog zakona predpisuje.

K 37. in 38. členu

(pristojnost probacijskih enot in krajevna pristojnost probacijskih enot)

Probacijske enote izvajajo probacijske naloge na področju skupnostnih sankcij in ukrepov. Njihova krajevna pristojnost se določi po stalnem bivališču storilca, če tega nima pa po začasnem

prebivališču oziroma, če tudi tega nima, po zadnjem stalnem ali začasnem prebivališču. Če se krajevna pristojnost po prebivališču ne da določiti, potem se določi po sedežu organa, ki je odločil o posamezni sankciji ali ukrepu (torej po sedežu sodišča, ki je izreklo ukrep, po sedežu državnega tožilca ali po sedežu organa, pristojnega za pogojni odpust). Če storilec ali probacijska enota menita, da se bodo probacijske naloge zaradi določenih razlogov lažje opravljale na drugi enoti, lahko Centralna enota določi drugo probacijsko enoto – npr. ker ima oseba sicer stalno prebivališče, vendar dejansko prebiva na območju druge enote in bi se probacijske naloge lažje izvajale na sedežu druge enote.

K 39. in 40. členu

(delavci probacijske službe in posebne določbe za probacijske uslužbenke)

Delavci uprave za probacijo so probacijski uslužbeni - javni uslužbeni in drugi javni uslužbeni. Pogoji glede potrebne izobrazbe in delovnih izkušenj bodo določeni s splošnim aktom. Poleg predpisane izobrazbe morajo imeti probacijski uslužbeni tudi posebna znanja in usposabljanja, zato predlog tega člena določa, da morajo imeti strokovno usposabljanje s področja probacije. Probacijski uslužbenec mora imeti sposobnost profesionalnega komuniciranja s storilci kaznivih dejanj, sposobnost vzdrževanja primerne distance, hkrati pa sposobnost vzpostavitve pozitivnega odnosa, ki temelji na zaupanju, sposobnost obvladovanja kriznih situacij (predvsem tistih, ki se nanašajo na tehnike dela z osebami v emocionalnem stresu), sposobnost dela z ljudmi iz različnih socialno-ekonomskih okolij, sposobnost dela z marginalno populacijo, sposobnost prepoznavanja rizičnih situacij in sposobnost samostojnih intervencij, sposobnost komuniciranja s širšo skupnostjo (lokalno, organizacijami, zavodi, ipd), interakcijske in socialne veščine, sposobnost analiziranja in vrednotenja, sposobnost organizacije dela, in drugo, čemur vse bo namenjeno strokovno izobraževanje.

Na predlog posebne komisije bo pristojni minister tudi podeljeval priznanja za izjemne uspehe širšega družbenega pomena, ki prispevajo k boljšemu izvajanju probacije ter k razvoju in krepitvi alternativnih oblik izvrševanja sankcij.

K 41. členu

(uradni jezik)

V tem členu predloga zakona je navedena uporaba jezika v delu probacijskih enot, in sicer je določeno, da se poleg slovenščine na območju avtohtone italijanske in madžarske skupnosti, uporablja tudi jezik teh dveh narodnosti. Prav tako mora v istem jeziku odločiti organ, ki rešuje pritožbo na drugi stopnji.

K 42. členu

(nadzora nad delom Uprave)

Nadzorstvo nad delom Uprave opravlja ministrstvo, pristojno za pravosodje, ki se o ustreznosti in zakonitosti dela s storilci seznanja neposredno od njih samih, tudi brez navzočnosti javnih uslužbencev uprave.

K 43. členu

(prenos nalog)

Veliko težav pri izvrševanju alternativnih kazni se pojavlja zaradi razpršenosti nalog, posledice se kažejo kot težave v komunikacijskih poteh in izmenjavi pomembnih informacij med vsemi odgovornimi izvajalci. Temelj za izvrševanje poslanstva in nalog probacijske službe je ustrezna nacionalna institucionalna organiziranost. Izvrševanje nekaterih skupnostnih sankcij je država že pred leti zaupala socialnemu varstvu – centrom za socialno delo, ki vrsto let sodelujejo s pravosodjem pri pripravi ukrepov za resocializacijo obsojenih na zaporno kazen in njihovo ponovno vključitev v skupnost po prestani kazni. Sistem izvrševanja alternativnih sankcij pa še ni organiziran na ravni države in v praksi povzroča vrsto težav zaradi pomanjkanja virov, mreže, usposobljenosti, nadzora in presoje učinkovitosti. Nekateri »probacijske naloge« po trenutni zakonodaji opravlja centri za socialno delo, policija, tožilci in zavodi za prestajanje kazni zapora. V prehodni določbi tega zakona je določeno, da se z dnem začetka uporabe tega zakona naloge,

ki so jih do začetka uporabe tega zakona izvajali drugi organi in so s tem predlogom zakona prenesene na probacijsko službo, skupaj z dokumentacijo prenesejo na pristojne probacijske enote. Prav tako pa ta prehodna določba ureja t.i. zatečeno stanje, ko bodo posamezni organi ob začetku uporabe zakona vodili postopke – probacijske naloge – predlog zakona predvideva, da ti organi končajo vse postopke, ki se iztečejo do konca leta 2018, če pa se bo posamezna probacijska naloga iztekla po 1. juliju 2018, pa prevzame probacijska služba posameznega storilca v nadaljnjo obravnavo. Centri za socialno delo so zato po predlogu te določbe dolžni najmanj tri mesece pred začetkom uporabe probacijski službi posredovati seznam o številu in vrsti probacijskih nalog, ki se bodo prenesle na probacijske enote.

K 44. členu

(prenehanje veljavnosti nekaterih določb ZIKS-1)

Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij v 12.a členu določa, kaj sodišče v okviru pravil o izvrševanju zapora določi v sodbi ali v posebnem sklepu. Z ustanovitvijo probacijske službe, ki bo pristojna za izvajanje skupnostnih sankcij, bi se del pristojnosti o določanju pravil pri izvrševanju hišnega zapora preneslo na probacijsko službo. Tako bi svetovalec v osebnem načrtu določil izjeme od prepovedi oddaljevanja od stavbe, način po katerem osebe, ki jih obsojenec obiskuje v okviru dovoljenega oddaljevanja od stavbe obveščajo probacijsko enoto o obiskih obsojenca, o izvajanju delovne obveznosti in drugih okoliščinah povezanih dovoljenim oddaljevanjem obsojenca. Vsled navedenega je treba črtati te določbe v ZIKS-1. Prav tako z dnem začetka uporabe tega zakona preneha veljati pooblastilo policiji za opravljanje nadzora nad izvrševanjem hišnega zapora, saj bo to nalogo v okviru varstvenega nadzorstva prevzela probacijska enota.

K 45. in 46. členu

(seznam izvajalskih organizacij)

Ker, kot je bilo že navedeno, določene »probecijske naloge« trenutno opravljajo centri za socialno delo, med njimi tudi izvrševanja dela v splošno korist, imajo centri tudi sezname vseh izvajalcev, pri katerih lahko storilci (in tisti, ki imajo takšen ukrep izrečen v postopku o prekršku) opravljajo takšno delo. S to prehodno določbo je določeno, da naj bi vsi centri tri mesece pred začetkom uporabe tega zakona na upravo za probacijo posredovali sezname izvajalcev skupaj s sklenjenimi dogovori med centri in izvajalci. Prav tako naj bi ministrstva, ki sofinancirajo izvajanje raznih programov, ki se nanašajo tudi na pomoč storilcem kaznivih dejanj, v enakem roku posredovala seznam izvajalcev teh programov.

K 47. členu

(veljavnost podzakonskih aktov)

V tem členu je določeno, da z uveljavitvijo tega zakona prenehata veljati dva pravilnika, ki urejata izvajanje varstvenega nadzorstva in izvrševanje dela v splošno korist, smiselno pa se uporabljata do uveljavitve novega pravilnika iz drugega odstavka 7. člena tega zakona, ki bo podrobneje uredil vsebino izvajanja probacijskih nalog. Ker se Pravilnik o izvrševanju dela v splošno korist uporablja tako za način izvršitve kazni zapora do dveh leti ali denarne kazni z delom v splošno korist, smiselno pa tudi za izvrševanje dela v splošno korist ali korist samoupravnih lokalnih skupnosti, s katerimi sodišče nadomesti plačilo globe, izrečene v postopku o prekršku, pa ta prehodna določba določa, da z uveljavitvijo novega pravilnik preneha veljati Pravnik o izvrševanju dela v splošno korist ((Uradni list RS, št. 85/09 in 47/12) samo v delu, ko sodišče odloča o izvrševanju dela v splošno korist pod pogoji kazenskega zakonika, za izvrševanje dela v splošno korist, izrečeno v postopku o prekršku pa ostaja v veljavi.

K 48. členu

(vzpostavitev modela)

V tej prehodni določbi je navedeno, da se do vzpostavitve modela za oceno kriminogenih dejavnikov in ponovitvene nevarnosti, na podlagi katerega bodo probacijske enote izdelal poročilo o oceni kriminogenih dejavnikov in ponovitveni nevarnosti, poročila pripravljajo na podlagi podatkov iz 27. člena tega zakona, ki jih probacijska enota pridobi bodisi od drugih upravljalcev podatkov, bodisi od neposredno od storilca.

K 49. členu

(začetek veljavnosti in uporabe)

V tej končni določbi je določeno, da začne zakon veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu uporabljati pa bi se začel 1. januarja 2018, saj bo takrat lahko v celoti ustanovljena probacijska služba z vsemi probacijskimi enotami,, saj je za njegovo pripravo in organizacijo probacijske službe potrebno več časa. V času od uveljavitve zakona pa do začetka uporabe bo treba ustrezno spremeniti nekatere določbe Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij, Kazenskega zakonika in Zakona o kazenskem postopku, saj predlog tega zakona delno prevzema nekatere določbe, delno pa jih vsebinsko spreminja in bo zato potrebna prilagoditev novi ureditvi probacije.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

(prepis določb veljavnega zakona, ki se s predlogom spreminjajo)

V. PREDLOG, DA SE PREDLOG ZAKONA OBRAVNAVA PO NUJNEM OZIROMA SKRAJŠANEM POSTOPKU

(razlogi in posledice, zaradi katerih se predlaga nujni ali skrajšani postopek, razen za predlog zakona o ratifikaciji mednarodne pogodbe, ki se v skladu s 169. členom Poslovnika državnega zbora obravnava po nujnem postopku)

VI. PRILOGE

